

РАХУНКОВА ПАЛАТА

ЗАТВЕРДЖЕНО
Рішення Рахункової палати
23.11.2023 № 28-3

ЗВІТ **про результати аналізу управління об'єктами Національного** **заповідника «Києво-Печерська лавра» (Національного Києво-** **Печерського історико-культурного заповідника), що мають** **фінансові наслідки для державного бюджету**

Київ 2023

ЗМІСТ

СПИСОК СКОРОЧЕНЬ.....	3
ПРЕАМБУЛА	7
ВСТУП.....	8
1. ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО НАЦІОНАЛЬНИЙ ЗАПОВІДНИК «КИЄВО-ПЕЧЕРСЬКА ЛАВРА» ТА НОРМАТИВНО-ПРАВОВА БАЗА РЕГУЛЮВАННЯ ЙОГО ДІЯЛЬНОСТІ	9
2. ХАРАКТЕРИСТИКА ОБ'ЄКТІВ ДЕРЖАВНОГО МАЙНА НАЦІОНАЛЬНОГО ЗАПОВІДНИКА «КИЄВО-ПЕЧЕРСЬКА ЛАВРА».....	13
<i>2.1. Аналіз об'єктів державного нерухомого майна Національного заповідника «Києво-Печерська лавра», пам'яток архітектури національного та місцевого значення.....</i>	<i>13</i>
<i>2.2. Аналіз управлінських дій щодо передачі державного майна, що перебуває в оперативному управлінні Національного заповідника «Києво- Печерська лавра», у користування Свято-Успенській Києво-Печерській лаврі (чоловічий монастир) Української православної церкви, стану його використання та повернення.....</i>	<i>19</i>
<i>2.3. Аналіз управлінських дій щодо передачі іншим особам в оренду державного майна, що перебуває в оперативному управлінні Національного заповідника «Києво-Печерська лавра»</i>	<i>25</i>
<i>2.4. Аналіз управлінських дій щодо забезпечення права користування земельними ділянками, переданими Національному заповіднику «Києво- Печерська лавра»</i>	<i>28</i>
3. АНАЛІЗ ФІНАНСУВАННЯ ВИДАТКІВ НА ЗДІЙСНЕННЯ ПРОТИЗСУВНИХ ЗАХОДІВ, ІНЖЕНЕРНИЙ ЗАХИСТ ТА ПРОТИАВАРІЙНІ, РЕМОНТНО-РЕСТАВРАЦІЙНІ РОБОТИ НА ТЕРИТОРІЇ КИЄВО-ПЕЧЕРСЬКОЇ ЛАВРИ	31
<i>3.1. Аналіз забезпечення Міністерством культури та інформаційної політики України функцій органу управління державним майном Національного заповідника «Києво-Печерська лавра»</i>	<i>32</i>
<i>3.2. Аналіз забезпечення функцій управління об'єктами державної власності Національного заповідника «Києво-Печерська лавра» іншими центральною органами виконавчої влади</i>	<i>36</i>
4. АНАЛІЗ СТАНУ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ ТА ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ У МІНІСТЕРСТВІ КУЛЬТУРИ ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ І НАЦІОНАЛЬНОМУ ЗАПОВІДНИКУ «КИЄВО-ПЕЧЕРСЬКА ЛАВРА» ЩОДО УПРАВЛІННЯ ОБ'ЄКТАМИ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАСНОСТІ...42	42
5. СТАН ВИКОНАННЯ РЕКОМЕНДАЦІЙ (ПРОПОЗИЦІЙ), НАДАНИХ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ ПОПЕРЕДНЬОГО АУДИТУ РАХУНКОВОЇ ПАЛАТИ.....	45
ВИСНОВКИ.....	47
ПРОПОЗИЦІЇ	52
Додатки	56

СПИСОК СКОРОЧЕНЬ

Бюджетний кодекс	Бюджетний кодекс України від 08 червня 2010 р. № 2456-VI
Генеральний план розвитку	Генеральний план розвитку Національного Києво-Печерського історико-культурного заповідника
Договір 2	договір про безоплатне користування релігійною організацією культовими будівлями та іншим майном, що є державною власністю, від 19.07.2013 № 2, укладений Національним Києво-Печерським історико-культурним заповідником із Свято-Успенською Києво-Печерською лаврою (чоловічий монастир) Української православної церкви
Загальнодержавна програма 1692-IV	Загальнодержавна програма збереження та використання об'єктів культурної спадщини на 2004–2010 роки, затверджена Законом України від 20 квітня 2004 р. № 1692-IV
Закон 185	Закон України від 21 вересня 2006 р. № 185 «Про управління об'єктами державної власності»
Закон 1805	Закон України від 08 червня 2000 р. № 1805 «Про охорону культурної спадщини»
Закон 2778	Закон України від 14 грудня 2010 р. № 2778 «Про культуру»
Закон 2780-XII	Закон України від 16 листопада 1992 р. № 2780-XII «Про основи містобудування»
Заповідник	Національний заповідник «Києво-Печерська лавра» (Національний Києво-Печерський історико-культурний заповідник)
Земельний кодекс	Земельний кодекс України від 25 жовтня 2001 р. № 2768
КПКВК 1801170	бюджетна програма «Загальнодержавні заходи у сферах культури та мистецтв, охорони культурної спадщини, вивезення, ввезення і повернення культурних цінностей, державної мовної політики, міжнаціональних відносин, релігії та захисту прав національних меншин» (головний розпорядник бюджетних коштів – Міністерство культури та інформаційної політики України)
КПКВК 1801210	бюджетна програма «Відтворення інтер'єру Успенського собору Києво-Печерської лаври, проведення протизсувних заходів, протиаварійних робіт, ремонт та реставрація пам'яток Національного Києво-Печерського історико-культурного заповідника» (головний розпорядник бюджетних коштів – Міністерство культури і туризму України)

КПКВК 3801340	бюджетна програма «Фонд розвитку закладів загальнодержавного значення» (головний розпорядник бюджетних коштів – Міністерство культури та інформаційної політики України)
КПКВК 1801370	бюджетна програма «Ремонт і реконструкція та реставрація об'єктів культури і мистецтв у приймаючих містах і населених пунктах, де перебувають гості та учасники Євро-2012» (головний розпорядник бюджетних коштів – Міністерство культури і туризму України)
КПКВК 1801490	бюджетна програма «Збереження історико-культурної та архітектурної спадщини в національних і державних заповідниках, здійснення заходів з охорони культурної спадщини, паспортизація, інвентаризація та реставрація пам'яток архітектури, культури та світової спадщини ЮНЕСКО» (головний розпорядник бюджетних коштів – Міністерство культури України)
КПКВК 1802030	бюджетна програма «Збереження історико-культурної спадщини в заповідниках» (головний розпорядник бюджетних коштів – Міністерство культури і туризму України)
КПКВК 1805020	бюджетна програма «Збереження історико-культурної спадщини» (головний розпорядник бюджетних коштів – Міністерство культури і мистецтв України)
КПКВК 2751800	бюджетна програма «Проведення протизсувних заходів, інженерного захисту та протиаварійних робіт на території Києво-Печерської лаври» (головний розпорядник бюджетних коштів – Міністерство регіонального розвитку та будівництва України)
КПКВК 2751870	бюджетна програма «Проведення ремонтно-реставраційних робіт на об'єктах Києво-Печерської Лаври»
КПКВК 3801490	бюджетна програма «Збереження історико-культурної та архітектурної спадщини в національних і державних заповідниках» (головний розпорядник бюджетних коштів – Міністерство культури та інформаційної політики України)
КПКВК 6651250	бюджетна програма «Виконання Державної цільової програми з питань підготовки та проведення в Україні фінальної частини чемпіонату Європи 2012 року з футболу» (головний розпорядник бюджетних коштів – Національне агентство з питань

	підготовки та проведення в Україні фінальної частини чемпіонату Європи 2012 року з футболу та реалізації інфраструктурних проектів)
Мінрегіонбуд	Міністерство розвитку громад, територій та інфраструктури України, Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України
Мінкультури, МКМС, МКІП, або профільне Міністерство	Міністерство культури України, Міністерство культури, молоді та спорту України, Міністерство культури та інформаційної політики України
Музейне об'єднання	Музейне об'єднання «Києво-Печерський державний історико-культурний заповідник»
Основні засади	Основні засади здійснення внутрішнього контролю розпорядниками бюджетних коштів, затверджені постановою Кабінету Міністрів України від 12 грудня 2018 р. № 1062
Охоронний договір 6	охоронний договір на використання пам'ятки архітектури «Готельний корпус» (корпус № 19) від 01.07.1996 № 6
План організації території	План організації території Національного Києво-Печерського історико-культурного заповідника, затверджений наказом Мінкультури від 04 липня 2013 р. № 604
План управління	План управління об'єкта всесвітньої спадщини «Київ: Собор Святої Софії та прилеглі монастирські споруди, Києво-Печерська лавра»
Положення 2390	Положення про Національний заповідник «Києво-Печерська лавра», затверджене наказом Міністерства культури та інформаційної політики України від 16.12.2020 № 2390
Положення 885	постанова Кабінету Міністрів України від 16 жовтня 2019 р. № 885 «Деякі питання діяльності Міністерства культури та інформаційної політики»
Порядок 228	постанова Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2002 р. № 228 «Про затвердження Порядку складання, розгляду, затвердження та основних вимог до виконання кошторисів бюджетних установ»
Порядок 97	Порядок використання коштів державного бюджету, передбачених для проведення ремонтно-реставраційних робіт на об'єктах Києво-Печерської лаври, затверджений наказом Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України від 29.06.2011 № 97 і зареєстрований у Міністерстві

Порядок 1001	юстиції України 12 липня 2011 р. за № 856/19594ю Порядок здійснення внутрішнього аудиту та утворення підрозділів внутрішнього аудиту, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 28 вересня 2011 р. № 1001 «Деякі питання здійснення внутрішнього аудиту та утворення підрозділів внутрішнього аудиту»
Постанова 334	постанова Кабінету Міністрів України від 28 березня 2011 р. № 334 «Деякі питання використання у 2011 році державних капітальних видатків»
Рішення 131/996	рішення Київської міської ради від 17.02.2015 № 131/996 «Про надання дозволу на розроблення проекту землеустрою щодо відведення земельних ділянок Національному Києво-Печерському історико-культурному заповіднику на вул. Лаврській, 9, у Печерському районі м. Києва для експлуатації та об'єктів Національного Києво-Печерського історико-культурного заповідника»
Розпорядження 519-р	розпорядження Кабінету Міністрів України від 11 липня 2013 р. № 519-р «Питання передачі в безоплатне користування Свято-Успенській Києво-Печерській Лаврі (чоловічий монастир) Української Православної Церкви будівель і споруд»
Розпорядження 1897-р	розпорядження Кабінету Міністрів України від 29 вересня 2010 р. № 1897-р «Про передачу цілісного майнового комплексу Національного Києво-Печерського історико-культурного заповідника у державну власність»
УТОПІК	Українське товариство охорони пам'яток історії та культури
чоловічий монастир	Свято-Успенська Києво-Печерська лавра (чоловічий монастир) Української православної церкви
ЮНЕСКО	Організація Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури

ПРЕАМБУЛА

Підстава для проведення аналізу: стаття 98 Конституції України, статті 4 і 7 Закону України «Про Рахункову палату», План роботи Рахункової палати на 2023 рік, затверджений рішенням Рахункової палати від 29.12.2022 № 29-1 (зі змінами); звернення народного депутата України Сергія Рудика від 21.04.2023 № 399д9/15-2023/84428, доручення для виконання повноважень члена Рахункової палати та забезпечення здійснення заходу державного зовнішнього фінансового контролю (аналізу) від 11.05.2023 № 08-39.

Мета аналізу: встановлення фактичного стану справ і надання оцінки здійснення профільним Міністерством повноважень з управління об'єктами Заповідника, що мають фінансові наслідки для державного бюджету.

Предмет аналізу: нормативно-правові акти, розпорядчі та інші документи, що регламентують здійснення профільним Міністерством повноважень з управління об'єктами Заповідника; обсяги бюджетних коштів, спрямовані з моменту проголошення Незалежності України на утримання, реконструкцію та ремонт будівель і споруд, розміщених на території Заповідника, у тому числі культових та тих, що пристосовані для проживання й обслуговування священнослужителів й інших служителів культу; стан проведення державної реєстрації речових прав на нерухоме майно, розміщене на території Заповідника, у тому числі на земельні ділянки; правові підстави для передачі в безоплатне та платне користування нерухомого майна, розміщеного на території Заповідника, а також для проведення забудови на цій території сторонніми організаціями чи особами для їхніх потреб; первинні документи, документи бухгалтерського обліку, фінансова та бюджетна звітність, статистичні звіти Заповідника; інформація та документи, пов'язані з організацією та здійсненням внутрішнього контролю в Заповіднику; інші документи та дані, що стосуються питань управління об'єктами Заповідника.

Об'єкти аналізу: профільне Міністерство, Заповідник.

Під час проведення аналізу надіслано 3 запити: виконавчому органу Київської міської ради (Київська міська державна адміністрація), Мінрегіонбуду, чоловічому монастирю і Державній службі України з етнополітики та свободи совісті.

Початкові обмеження щодо проведення аналізу:

часові: 2003–2022 роки та I півріччя 2023 року (для аналізу загального обсягу видатків – 1995–2002 роки);

географічні: м. Київ.

Критерії оцінки:

законності – відповідність положенням чинного законодавства управлінських рішень головного розпорядника бюджетних коштів, розпорядника коштів державного бюджету нижчого рівня щодо спрямування, отримання та використання коштів державного бюджету, наданих на утримання, реконструкцію та ремонт будівель і споруд, а також щодо забезпечення утримання, реконструкції та ремонту будівель і споруд, забезпечення права власності держави на об'єкти нерухомого майна, розміщеного на території Заповідника;

результативності – встановлення ступеня відповідності фактичних результатів діяльності головного розпорядника бюджетних коштів, розпорядника коштів державного бюджету нижчого рівня запланованим результатам щодо забезпечення утримання, реконструкції та ремонту будівель і споруд, які розміщені на території Заповідника; забезпечення права власності держави на об'єкти нерухомого майна, розміщеного на цій території;

стану внутрішнього контролю – здатність системи внутрішнього контролю головного розпорядника бюджетних коштів, розпорядника коштів державного бюджету нижчого рівня запобігати неефективному управлінню об'єктами державної власності, розміщеними на території Заповідника.

Методи проведення аналізу: аналіз нормативно-правових актів, організаційно-розпорядчих документів і управлінських рішень, пов'язаних з предметом аналізу; статистичної, фінансової та іншої звітності; перевірка документів, пов'язаних з виконанням профільним Міністерством функцій щодо управління об'єктами Заповідника; аналіз матеріалів попередніх перевірок, проведених контролюючими органами, внутрішнього і зовнішнього аудиту МКІП; опрацювання матеріалів засобів масової інформації та спеціальних видань; опитування посадових осіб об'єкта аналізу; аналіз інформації, отриманої на запити, надіслані до державних органів та суб'єктів господарювання.

Аналіз проведено відповідно до затвердженої програми. За результатами аналізу на об'єктах складено два акти.

ВСТУП

Національний заповідник «Києво-Печерська лавра» – музейний комплекс, центральною частиною якого є Києво-Печерська лавра – одна з найбільших православних святинь України та світу. Майно Заповідника належить державі, а релігійні організації та інші юридичні особи користуються ним на безоплатній основі або на правах оренди.

Заповідник є найбільшим музейним комплексом України, де зосереджено 144 пам'ятки історії та культури. Серед його найвідоміших архітектурних пам'яток – два унікальних підземних комплекси (Дальні і Ближні печери), Троїцька надбрамна церква (XII–XVIII ст.), Церква Спаса на Берестові (XII–XVII ст.), Успенський собор (XI–XVIII ст.), відтворений згідно з указом Президента України у 1999–2000 рр., а також комплекс споруд кінця XVII–XVIII ст., збудованих у стилі українського бароко.

Враховуючи унікальність наявних на території Заповідника пам'яток архітектури національного значення, актуальним є їх збереження для прийдешніх поколінь та надання доступу до цих пам'яток широкому колу відвідувачів.

Водночас Заповідник розташований у рельєфній місцевості, в якій через складні геологічні умови, специфіку гідрології підземних вод відбуваються зсуви ґрунту та утримується підвищена вологість, тобто є загроза руйнації унікальних пам'яток культурної спадщини України та світу.

Отже, питання збереження, розпорядження та використання Заповідником державного майна, що перебуває в оперативному його управлінні,

встановлення фактичного стану майна та надання оцінки здійснення профільним Міністерством повноважень з управління об'єктами державного майна, які мають фінансові наслідки для державного бюджету, є актуальними і потребують дослідження. Аналіз таких питань проводиться вперше.

1. ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО НАЦІОНАЛЬНИЙ ЗАПОВІДНИК «КИЄВО-ПЕЧЕРСЬКА ЛАВРА» ТА НОРМАТИВНО-ПРАВОВА БАЗА РЕГУЛЮВАННЯ ЙОГО ДІЯЛЬНОСТІ

Києво-Печерський державний історико-культурний заповідник насамперед визначено як головний музей Музейного об'єднання, створеного розпорядженням Ради Міністрів УРСР від 16 березня 1987 р. № 657-р. До складу Музейного об'єднання входили також Державний музей книги та друкарства УРСР, Державний музей театрального, музичного та кіномистецтва УРСР, Державний музей українського народного декоративного мистецтва УРСР. Музейне об'єднання і музеї підпорядковувалися Головному управлінню культури виконкому міської ради.

У 1988 році, у рік святкування Україною 1000-річчя Хрещення Київської Русі, на нижній території Заповідника відроджено православний монастир – Свято-Успенську Києво-Печерську лавру.

Рішенням Київської міської ради від 05 липня 2001 р. № 451/1428 Музейне об'єднання реорганізовано шляхом поділу на Заповідник, Музей книги і друкарства України, Музей українського народного декоративного мистецтва та Музей театрального, музичного та кіномистецтва України. Цим рішенням Заповідник визначено правонаступником усіх інших прав та обов'язків Музейного об'єднання (у т. ч. пов'язаних з використанням нерухомого майна).

Головним управлінням культури і мистецтв Київської міської державної адміністрації наказом від 21 лютого 2002 р. № 68 затверджено акт з розподілу балансу між Заповідником, Музеєм книги і друкарства України, Музеєм українського народного декоративного мистецтва України, Музеєм театрального, музичного та кіномистецтва України.

XIV сесія Міжурядового комітету ЮНЕСКО по збереженню Всесвітньої культурної, природничої спадщини, яка відбулася 12 грудня 1990 р., враховуючи велике історико-художнє значення архітектурного ансамблю Києво-Печерської лаври, включила до Списку об'єктів Всесвітньої культурної та природної спадщини ЮНЕСКО під номером 527 об'єкт «Київ: Собор Святої Софії та прилеглі монастирські будівлі, Києво-Печерська Лавра», який став першим українським об'єктом у Списку, включеним за максимальною кількістю критеріїв (чотирма), серед яких найвищий – шедевр людського генія. Складовим компонентом об'єкта культурної спадщини є Заповідник.

Заповіднику з метою збереження історико-культурних цінностей Указом Президента України від 13 березня 1996 р. № 181/96 «Про надання статусу національного Києво-Печерському державному історико-культурному заповіднику» надано статус національного.

Профільне Міністерство є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну

політику у сферах культури, державної мовної політики, популяризації України у світі, державного іномовлення, інформаційного суверенітету України (у частині повноважень з управління цілісними майновими комплексами державного підприємства «Мультимедійна платформа іномовлення України» та Українського національного інформаційного агентства «Укрінформ») та інформаційної безпеки, а також забезпечує формування та реалізацію державної політики у сферах відновлення та збереження національної пам'яті, мистецтв, охорони культурної спадщини, музейної справи, вивезення, ввезення і повернення культурних цінностей.

Діяльність МКІП врегульовано Положенням 885, яким визначено основні його завдання та функції.

Частиною четвертою статті 54 Конституції України встановлено, що культурна спадщина охороняється законом, а згідно з частиною п'ятою статті 54 держава забезпечує збереження історичних пам'яток та інших об'єктів, що становлять культурну цінність.

Головними нормативно-правовими актами, які врегульовують питання управління об'єктами державної власності та збереження культурної спадщини, є закони 2778, 1805, 185 та інші нормативно-правові акти України, а також міжнародні договори, згоду на обов'язковість виконання яких надано Верховною Радою України.

Закон 2778 визначає правові засади діяльності у сфері культури, регулює суспільні відносини, пов'язані із створенням, використанням, розповсюдженням, збереженням культурної спадщини та культурних цінностей, і спрямований на забезпечення доступу до них.

Відповідно до норм Закону 2278 наказом Мінкультури від 17 червня 2016 р. № 450 затверджено Перелік закладів культури базової мережі загальнодержавного рівня, до якого, зокрема, включено Заповідник.

Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2019 р. № 1419-р «Деякі питання управління Міністерством культури та інформаційної політики об'єктами державної власності» (із змінами, внесеними постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2020 р. № 231) передано із сфери управління Мінкультури до сфери управління МКІП за переліком згідно з додатком цілісні майнові комплекси державних підприємств, установ та організацій, серед яких Заповідник.

Заповідник з 1996 року по травень 2020 року провадив діяльність на підставі затверджених статутів¹, а з травня 2020 року і на момент завершення аналізу – на підставі положень про Національний Києво-Печерський історико-культурний заповідник, затверджених наказами МКІП від 27 травня 2020 р. № 1841 і від 16 грудня 2020 р. № 2390.

¹ Статут Національного Києво-Печерського історико-культурного заповідника, затверджений розпорядженням Київської міської державної адміністрації від 31.12.1996 № 2052; наказами Міністерства культури і мистецтв України від 17.03.2003 № 145 і від 02.11.2009 № 952/016-09; наказами Мінкультури від 15.02.2012 № 109 та від 22.03.2017 № 224.

Загальнодержавною програмою 1692-IV передбачалося розроблення генеральних планів розвитку історико-культурних заповідників, зокрема Заповідника.

У 2009 році Заповідником спрямовано на виготовлення проєкту І черги Генерального плану розвитку 80,0 тис. грн, що становило 2,6 відс. загальної вартості проєкту (1 500,0 тис. гривень). Надалі орієнтовна вартість проєкту збільшилася до 3 100,7 тис. грн, що спричинило відтермінуванню підготовки Генерального плану розвитку на невизначений строк.

З 2009 року і на момент аналізу видатки на розроблення Генерального плану розвитку Заповіднику не затверджувались і не здійснювались, крім того, нормативними документами розроблення Генерального плану розвитку не передбачено.

Таким чином, у зв'язку з внесенням у 2010 році змін до Закону 1805-III Заповідником у 2009 році нерезультативно витрачено 80,0 тис. грн коштів державного бюджету та не виконано одного з пріоритетних заходів Загальнодержавної програми 1692-IV – розроблення Генерального плану розвитку.

План організації території у 2012 році на замовлення Заповідника розроблений Державним підприємством «Науково-дослідний і проєктний інститут містобудування» (НДПМістобудування) і затверджений наказом Мінкультури від 04 липня 2013 р. № 604. На момент проведення аналізу цей План потребував перегляду та коригування у зв'язку із збільшенням території Заповідника, а також актуалізації функціонального призначення і зміни користувачів об'єктами культурної спадщини, зокрема в частині повернення чоловічим монастирем з безоплатного користування об'єктів.

Отже, профільним Міністерством на час проведення аналізу не забезпечено внесення змін до Плану організації території з метою відображення в ньому актуальної інформації щодо стану пам'яток архітектури. Як наслідок, Заповідник провадить діяльність згідно з Планом організації території, що не відповідає найголовнішим потребам установи: не охоплює фактичних меж, обсягів і строків проведення робіт з консервації, реставрації, реабілітації, музеєфікації, ремонту і пристосування об'єктів культурної спадщини, благоустрою історико-культурного заповідника та упорядкування історико-культурної заповідної території, а також заходів з охорони і використання об'єктів культурної спадщини, збереження і відтворення традиційного характеру середовища.

Крім того, аналізом встановлено: МКІП у супереччя Положенню 2390 не забезпечено затвердження щорічних планів роботи Заповідника на 2022 і 2023 роки.

Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 16 лютого 2011 р. № 123-р «Про затвердження складу наглядових рад національних заповідників» затверджено склад наглядової ради Національного Києво-Печерського історико-культурного заповідника, яка з часу створення у 2012 році провела лише два засідання. Згідно з пунктом 8 розділу II Положення про наглядову раду національного закладу культури сфери управління Міністерства культури України, затвердженого наказом Мінкультури від 20 листопада 2015 р. № 937, строк

повноважень наглядової ради становив п'ять років, тобто створена наглядова рада Заповідника не здійснювала контролю за діяльністю установи.

МКІП на звернення Заповідника (листи від 01.12.2015 № 04/28-319 і від 02.11.2017 № 04/22-329) не підготовлено проєкту рішення Уряду про затвердження нового складу наглядової ради Заповідника.

Отже, МКІП не забезпечено створення наглядової ради Заповідника, відповідно нагляду за станом збереження об'єкта Всесвітньої культурної спадщини ЮНЕСКО.

Згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 30.06.2021 № 666 «Про визначення такими, що втратили чинність, деяких актів Кабінету Міністрів України» розпорядження 123-р втратило чинність.

Довідково. Статтею 37⁵ Закону 1805 передбачено створення наглядової ради об'єкта культурної спадщини.

Відповідно до підпункту 4 пункту 85 Плану заходів з реалізації Стратегії людського розвитку на 2021–2023 роки, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 09 грудня 2021 р. № 1617-р, МКІП необхідно протягом 2022–2023 років розробити плани управління трьома об'єктами Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО, зокрема Собором Святої Софії, прилеглими монастирськими спорудами і Києво-Печерською лаврою в м. Києві.

МКІП у поданому Комітеті Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО Звіті про стан збереження об'єкта Всесвітньої спадщини «Київ: Собор Святої Софії та прилеглі монастирські споруди, Києво-Печерська Лавра (Україна)» за 2022 рік повідомлено, що план управління Києво-Печерською лаврою в м. Києві буде надано до 01.02.2023.

Встановлено, що МКІП на час проведення аналізу не завершено роботи над планом управління об'єктами. За поясненням, «продовжується робота щодо розробки Плану управління об'єктом всесвітньої спадщини ЮНЕСКО: Київ: Собор Святої Софії та прилеглі монастирські споруди, Києво-Печерська лавра. Повністю опрацьовані розділи I-IV з урахуванням рекомендацій ICOMOS. Наразі робочою групою з підготовки Плану управління опрацьовуються розділи V-VII. Після завершення підготовки, фінальна версія Плану управління буде направлена на розгляд Кабінету всесвітньої спадщини на наступній 46-й сесії у 2024 році».

Зазначене свідчить про належний внутрішній контроль та бездіяльність посадових осіб МКІП, що негативно впливає на позитивний імідж України, а також про ризики недовіри міжнародних організацій до України щодо охорони культурної спадщини.

Таким чином, Заповідник провадив діяльність за відсутності Генерального плану розвитку, щорічних планів і згідно з Планом організації території, який потребує внесення змін, що створило ризики загрози для збереження пам'яток архітектури національного та місцевого значення.

Крім того, наглядова рада Заповідника як колегіальний орган здійснення контролю за збереженням і використанням майна, переданого в оперативне управління, не діяла.

2. ХАРАКТЕРИСТИКА ОБ'ЄКТІВ ДЕРЖАВНОГО МАЙНА НАЦІОНАЛЬНОГО ЗАПОВІДНИКА «КИЄВО-ПЕЧЕРСЬКА ЛАВРА»

2.1. Аналіз об'єктів державного нерухомого майна Національного заповідника «Києво-Печерська лавра», пам'яток архітектури національного та місцевого значення

За пропозицією Мінкультури та Київської міської ради згідно з розпорядженням Кабінету Міністрів України від 24 лютого 2003 р. № 83-р «Про передачу національних закладів культури до сфери управління Мінкультури» Заповідник передано до сфери управління профільного Міністерства без зміни форми власності, тобто з порушенням вимог статті 5 Закону 1805, Закону України від 03 березня 1998 р. № 147/98-ВР «Про передачу об'єктів права державної та комунальної власності», які регламентують передачу об'єктів до державної власності та репрофілювання.

У 2010 році Кабінетом Міністрів України видано Розпорядження 1897-р щодо передачі до сфери управління Міністерства культури і туризму України у державну власність цілісного майнового комплексу Заповідника та будівлі Успенського собору, розташованої на його території.

Однак фактична передача будівель і споруд Заповідника до державної власності (144 од.) відбулася через два роки після прийняття Розпорядження 1897-р на підставі двох актів, затверджених наказом Мінкультури від 01 жовтня 2012 р. № 1079 «Про затвердження актів приймання-передачі цілісного майнового комплексу Національного Києво-Печерського історико-культурного заповідника та будівлі Успенського собору, що розташований на території Національного Києво-Печерського історико-культурного заповідника, у державну власність», тобто два роки державне майно перебувало поза контролем держави.

У 2012 році наказом Мінкультури від 05.10.2012 № 1110 «Про занесення об'єктів культурної спадщини до Державного реєстру нерухомих пам'яток України Національного Києво-Печерського історико-культурного заповідника» на баланс Заповідника також передано 17 найменувань будівель і споруд, детальну інформацію про які наведено в таблиці 1.

Таблиця 1

Перелік об'єктів культурної спадщини, переданих на баланс Заповідника згідно з наказом Мінкультури від 05.10.2012 № 1110

тис. грн			
№ з/п	Інвентарний номер	Назва основного засобу	Балансова вартість
1	1013100110	Підземна споруда проскурні (підземна споруда № 34)	52,096
2	1013100111	Господарча споруда під криною галерею (підземна споруда № 8)	100,566
3	1013100112	Льодовня та продовольчий льох під оглядовим майданчиком (підземна споруда № 10)	574,768
4	1013100113	Льох винний у саду Митрополита (за планом підземна споруда № 9)	570,819
5	1013100114	Потерна (сортія) у Павлівському бастіоні (підземна споруда № 12, (сортія у валах фортеці)	103,952
6	1013100115	Підземна споруда біля майстерні фотографічної (підземна споруда № 28)	735,923
7	1013100116	Водовідвідна галерея льодовні ключні (Підземна споруда № 32)	17,516
8	1013100117	Повітрянозбірний канал вентиляційної системи трапезної XIX ст. (підземна споруда № 36)	51,673

Продовження таблиці 1

№ з/п	Інвентарний номер	Назва основного засобу	Балансова вартість
9	1013100118	Підземна споруда № 1	134,031
10		Підземна споруда № 2	187,192
11	1013100120	Підземна споруда № 3	76,590
12	1013100121	Підземна споруда № 4	55,196
13	1013100122	Підземна споруда № 5	356,291
14	1013100123	Підземна споруда № 6	85,202
15	1013100124	Підземна споруда № 35	56,602
16	1013100125	Підземна споруда № 16	106,385
17	1013100126	Підземна споруда № 16-а	96,206

У 2013–2022 роках кількість будівель і споруд, переданих на баланс Заповідника, збільшувалась/зменшувалась (таблиця 2).

Таблиця 2

**Динаміка збільшення/зменшення кількості будівель і споруд, переданих на баланс
Заповідника за 2013 – липень 2023 року**

Рік	Залишок на початок року	Підстава	ОДИНИЦЬ		
			Кількість, збільшено	Зменшено	Залишок на кінець року
2013	161	Розпорядження Кабінету Міністрів України від 05.06.2013 № 30-р «Про передачу нерухомого майна у м. Києві до сфери управління Міністерства культури»	10	0	171
2015	171	За сприяння народного депутата	1	0	172
2016	172	Об'єднання корпусів «Проскурня» і «Друкарня» в один корпус «Друкарня» згідно з наказом Заповідника від 18.11.2016 № 04/07-95	0	1	171
2016	171	Передано на баланс Національного музею історії України у Другій світовій війні 120 корпус «Московська брама» (Верхня), 120а корпус «Московська брама» (Нижня), які були розташовані за адресою: м. Київ, вул. Лаврська, 25, за наказом профільного Міністерства від 17.10.2016 № 899	0	2	169
2018	169	Взято на облік новозбудовану пішохідну доріжку	1	0	170
2018	170	Оприбутковані зовнішні інженерні мережі (5 найменувань) згідно з наказом Заповідника від 03.08.2018 № 04-07/89, які рахувались на позабалансовому рахунку	5	0	175
2021	175	Надгробний пам'ятник князю Костянтину Острозькому з 3-х частин	3	0	178

Таким чином, станом на 01.07.2023 у Заповідника на субрахунку 103 «Будівлі та споруди» обліковувалося 178 будівель (споруд), первинна вартістю яких становила 116 801,1 тис. гривень.

Згідно з пунктом 6.2 Положення 2390 цілісний майновий комплекс Заповідника є державною власністю. Майно Заповідника закріплене за ним на праві оперативного управління і використовується відповідно до мети і завдань, визначених цим Положенням.

Довідково. У пункті 4.1 Статуту Заповідника, що діяв до набрання чинності Положення 2390, зазначалось, що майно Заповідника є державною власністю і закріплюється за ним на праві господарського відання.

Аналіз засвідчив, що фактична кількість будівель і споруд Заповідника є меншою на 2 од. і становить 176 одиниць. При цьому балансову вартість основних засобів Заповідника станом на 01.07.2023 завищено на 300,4 тис. грн за рахунок наявності в бухгалтерському обліку двох об'єктів («Автоклава» та «Котельня») на території Нижньої лаври,

які були у безоплатному користуванні чоловічого монастиря відповідно до Договору 2 та у **2015 році демонтовані чоловічим монастирем як аварійні без дозволу Заповідника та профільного Міністерства.**

Отже, профільним Міністерством у порушення пункту 11 частини першої статті 6 Закону 185 не забезпечено належного контролю за збереженням майна (будівель і споруд) Заповідника, зокрема розташованого на території Нижньої лаври.

Профільним Міністерством на неодноразові звернення Заповідника не надано дозволу на списання цих двох будівель, незважаючи на те, що чоловічим монастирем станом на 01.01.2022 відшкодовано Заповіднику нестачу двох споруд на суму 312,9 тис. грн, які перераховано до державного бюджету.

Із загальної кількості будівель і споруд Заповідника пам'ятками архітектури є 140 (78,7 відс.), у тому числі 44 (31,4 відс.) – національного значення та 96 (68,6 відс.) – місцевого.

До Державного реєстру нерухомих пам'яток України включено 133 пам'ятки, або 95,0 відс. загальної їх кількості, в тому числі національного значення – 44 (100 відс.); місцевого – 89 (93 відс.); не включено 7 пам'яток місцевого значення, а саме: «В'їзна брама до господарчого двору», корпус № 82а; корпус № 114а з в'їзною брамою та корпус № 114б з в'їзною брамою (розділені на чотири окремі об'єкти-пам'ятки: «Теплі готельні номери», «Будинок настоятеля», «Західна брама», «Північна брама»); «Келії гостинного двору», корпус № 57, «Огорожа на в'їзді до Нижньої лаври», корпус №71в.

Таким чином, профільним Міністерством упродовж 10 років (з часу передачі майна Заповідника до державної власності) не забезпечено включення 7 об'єктів нерухомих пам'яток місцевого значення Заповідника до Державного реєстру нерухомих пам'яток України, як наслідок, занижено кількість наявних у цьому реєстрі та створено ризики втрати пам'яток. Зазначене свідчить про незабезпечення профільним Міністерством контролю у сфері охорони культурної спадщини.

На час аналізу МКПІ опрацьовувався проєкт наказу щодо включення вказаних об'єктів до Державного реєстру нерухомих пам'яток України.

Заповідником не виконано обов'язкового заходу щодо збереження та захисту пам'ятки від пошкодження, руйнування або знищення – встановлення й утримання охоронних дошок і охоронних знаків. На момент аналізу на 42 пам'ятках архітектури не встановлено охоронних дошок. З 2016 року по 01.07.2023 працівники Заповідника, відповідальні за встановлення охоронних дошок, не повідомляли ні керівництво Заповідника, ні місцевий орган охорони культурної спадщини про відсутність охоронних дошок і охоронних знаків. Така службова недбалість посадових осіб Заповідника свідчить про недотримання вимог пункту 5 Порядку встановлення та утримання охоронних дошок та охоронних знаків на нерухомих пам'ятках, затвердженого наказом Міністерства культури і мистецтв України, Державного комітету України з будівництва та архітектури від 27 січня 2004 р. № 30/10, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 09 лютого 2004 р. за № 172/8771.

Відповідно до статті 19 Закону 1805 кожна пам'ятка має майнову цінність, що

обчислюється у грошовій одиниці України.

Встановлено, що з 2015 по 2023 рік грошова оцінка 60 об'єктів (42,9 відс. загальної кількості) Заповідником не здійснювалась. Незважаючи на те, що Заповідником визначалася потреба на зазначені цілі і профільному Міністерству подавались пропозиції до бюджетного запиту, асигнування Міністерством не виділялися.

Згідно з даними бухгалтерського обліку Заповідника станом на 01.07.2023 без визначення вартості (умовно – 1,0 грн) обліковувалися такі основні засоби: огорожа (корпус № 77а) та сходи (корпус № 77б); три входи до галерей (№№ 37а, 72а, 66а); склеп Васильчикових (родова усипальниця) (відокремлений від корпусу № 36); брами №№ 82а, 93а, 10а, 94а, умовно відокремлені від стін або будівель, до яких вони приєднані, відповідно №№ 82, 93, 10, 94. За поясненням відповідальних осіб Заповідника, грошову оцінку зазначених об'єктів не здійснено через незатвердження профільним Міністерством видатків на такі цілі.

Отже, у порушення статті 19 Закону 1805 у складі непередбачених активів (субрахунок 041 «Непередбачені активи») обліковуються пам'ятки без визначення майнової цінності, оскільки бюджетне фінансування на проведення їх грошової оцінки не надано.

На момент аналізу на території Нижньої лаври розміщувалися **9 об'єктів** (поховання діячів науки та культури, героїв визвольних битв та інших визначних осіб), що **не передані місцевими органами самоврядування до сфери управління профільного Міністерства у державну власність. Станом на 01.07.2023 ці об'єкти не перебували на бухгалтерському обліку Заповідника.**

Крім того, жодною з інвентаризацій не виявлено цих об'єктів у надлишку. При цьому Заповідник про їх наявність як пам'яток, що розташовані на його території, зазначає у щорічній інформації, яку надає з 2012 року до профільного Міністерства на виконання його окремого доручення.

За наданою МКІП інформацією, два з 9-ти об'єктів включено до Державного реєстру нерухомих пам'яток України, щодо решти об'єктів МКІП опрацьовується проект наказу про включення їх до цього реєстру, але інформацію про причини неоприбуткування поховань у складі основних засобів Заповідника та вжиття МКІП відповідних заходів не надано.

Отже, у Державному реєстрі занижено кількість нерухомих пам'яток України, розміщених на території Києво-Печерської лаври.

Проведеним під час аналізу моніторингом встановлено, що із 140 пам'яток архітектури:

- 16 (11,5 відс.) – не використовується;
- 80 (57,1 відс.) – перебували в безоплатному користуванні чоловічого монастиря;
- 23 (16,4 відс.) – надані Фондом державного майна України та Заповідником в оренду іншим юридичним та фізичним особам на підставі укладених договорів оренди;
- 21 (15 відс.), у тому числі 12 – як експозиційні об'єкти; 9 – як службові

приміщення, – використовуються безпосередньо Заповідником.

Якісний стан об'єктів державної власності, що є пам'ятками архітектури та перебувають в оперативному управлінні Заповідника, незадовільний:

в аварійному стані:

- корпус № 84 «Церква Спаса на Берестові» – частково щодо розпису інтер'єру (живопис);

- корпус № 92 «Монастирські мури» (ділянка № 1) – експозиційна споруда, реставрується;

у незадовільному технічному стані – 35 об'єктів (їх окремі частини) (25 відс. загальної кількості пам'яток), зокрема:

- підземна споруда № 9 «Льох винний у саду Митрополита», стан якої потребує визнання аварійного;

- корпус № 27 «Троїцька надбрамна церква», що реставрується;

- корпус № 4 «Келії», у якому розташовано службові приміщення Заповідника, ювелірну крамницю, виставкові приміщення;

- корпус № 12 «Ковнірівський корпус», у якому розташовано експозиційні приміщення Національного музею історії України;

- корпус № 82 «Церква над економічною брамою» (експозиційна споруда, науково-проектну документацію на реставрацію виготовлено у 2010 році на суму 1 198,0 тис. грн);

- корпус № 2 «Будинок митрополита», що орендується та в якому розміщуються експозиції Національного музею Українського народного декоративного мистецтва;

- корпус № 92 «Монастирські мури», ділянки № № 14, 15, що є експозиційною спорудою;

- корпус № 85 «Трапезна» (виготовлено проектно-кошторисну документацію у 2008 році на суму 99,0 тис. грн, у 2017 році – 600,0 тис. грн, одна кімната використовувалася чоловічим монастирем, в інших розміщуються фонди Національної історичної бібліотеки України, деякі приміщення орендує Національний музей українського народного декоративного мистецтва);

- корпус № 90 «Ближні печери», корпус № 91 «Дальні печери» (частково – «Варязькі»), які були у користуванні чоловічого монастиря.

Отже, одна пам'ятка перебуває в аварійному стані, понад десяти пам'яток архітектури Заповідника – в аварійному та незадовільному технічному стані, при цьому продовжують використовуватись, що свідчить про незабезпечення профільним Міністерством контролю за збереженням пам'яток архітектури.

Встановлено, що з 2003 по 2018 рік на ремонт деяких із цих об'єктів виготовлено проектно-кошторисну документацію на загальну суму 1 897,0 тис. грн, яка на час аналізу потребувала перегляду та коригування, тобто додаткових витрат з державного бюджету.

Зазначене свідчить про неефективні управлінські рішення керівництва профільного Міністерства та Заповідника щодо своєчасного забезпечення проведення ремонтно-реставраційних робіт, нерезультативне витрачання 1 897,0 тис. грн на виготовлення проектно-кошторисної документації, що не використовується.

У 2020 році в Україні започатковано програму «Велика реставрація», спрямовану на здійснення заходів щодо збереження нерухомих пам'яток культурної спадщини України.

Заповідником у 2021 році подано на включення до цієї програми 14 пам'яток, що потребують проведення робіт з реставрації та розроблення відповідної науково-проектної документації, і профільним Міністерством відібрано 6 об'єктів:

«Реставрація та пристосування пам'ятки архітектури національного значення «Троїцької надбрамної церкви» (корпус № 27, охоронний № 4/3).

Реставраційні роботи на об'єкті розпочато у 2018 році, завершено у 2021 році, при цьому будівельна готовність об'єкта становила 75,5 відс.;

«Противарійні роботи на ділянці № 3 пам'ятки архітектури «Оборонні мури навколо Ближніх та Дальніх печер» (корпус № 93, охоронний номер 867/3).

У 2021 році виконано роботи, будівельна готовність об'єкта – 100 відс.;

«Реставрація ділянки № 1, корпус 92 (від Башти Івана Кушника до Південної башти) пам'ятки архітектури національного значення «Монастирські мури» (корпус № 92, охоронний № 4/14).

Загальна будівельна готовність об'єкта – 15,6 відс.;

«Реставрація з пристосуванням пам'ятки архітектури національного значення «Башта Івана Кушника» (корпус № 88, охоронний № 4/16).

Загальна будівельна готовність об'єкта – 22,1 відс.;

«Ремонтно-реставраційні роботи та пристосування пам'ятки архітектури 17-18 ст. Онуфріївської вежі Києво-Печерської Лаври».

Реставраційні роботи на об'єкті поновлено у 2018 році. У 2021 році роботи частково виконано, при цьому будівельна готовність об'єкта – 54,4 відс.;

«Реставрація з пристосуванням пам'ятки архітектури місцевого значення «Бібліотека митрополита Флавіана» (охоронний № 893/14-Кв, корпус № 5)».

У 2021 році виконано демонтажні роботи з внутрішнього опорядження стін і підлог; укріплення фундаментів методом вдавлення залізобетонних паль, при цьому будівельна готовність об'єкта становила 6,8 відсотка.

Отже, із шести об'єктів завершено роботи лише на одному – «Противарійні роботи на ділянці № 3 пам'ятки архітектури «Оборонні мури навколо Ближніх та Дальніх печер».

Довідково. Обсяг видатків державного бюджету на реставраційні роботи об'єкта у 2021 році становив 2 591,8 тис. грн (у 2018 році – 549,9 тис. грн, 2019 році – 17,2 тис. гривень).

Через збройну агресію РФ проти України у 2022 році та введення воєнного стану фінансування реставраційних робіт Заповідника у 2022 році та І півріччі 2023 року не здійснювалось.

Унаслідок несвоєчасності і недостатніх обсягів фінансування не забезпечено повного виконання робіт і заходів.

Незважаючи на те, що ремонтні роботи у 2019 році пам'ятки часів Київської Русі (XI – XII ст.) Церкви Спаса на Берестові, внесеної до списку 100 світових пам'ятників ЮНЕСКО, проводилися за рахунок спонсорської

допомоги (40,0 млн грн), Заповідником визначено додаткову потребу на оздоблювальні внутрішні роботи (реставрація монументального живопису) у сумі, за розрахунками, 37 млн гривень.

Відповідно до статті 6 Закону 185 орган управління забезпечує ведення обліку об'єктів державної власності, що перебувають в їх управлінні, здійснення контролю за ефективним використанням та збереженням таких об'єктів.

Профільним Міністерством у порушення статті 6 Закону 185 не забезпечено належного контролю за обліком об'єктів державної власності, розташованих на території Заповідника. Як наслідок, на балансі Заповідника через неналежні контроль і управління об'єктами державної власності Міністерства обліковуються два об'єкти, які у 2015 році демонтовано чоловічим монастирем як аварійні. Крім того, не зареєстровано державної власності на 18 об'єктів, які без належно отриманого дозволу реконструйовано. На території Заповідника розташовано 9 об'єктів нерухомого майна, що не обліковуються на його балансі.

Несвоєчасні та недостатні обсяги фінансування унеможливили виконання Заповідником робіт і заходів із збереження історико-культурної та архітектурної спадщини, а також ефективне використання затверджених асигнувань. Як наслідок, деякі історичні архітектурні пам'ятки потребують ремонту і реставрації, їх технічний стан критичний.

Такі об'єкти культурної спадщини перебувають під загрозою руйнації внаслідок відсутності бюджетного фінансування на завершення ремонту (реставрації), що свідчить про наявність ознак службової недбалості у діях посадових осіб профільного Міністерства.

2.2. Аналіз управлінських дій щодо передачі державного майна, що перебуває в оперативному управлінні Національного заповідника «Києво-Печерська лавра», у користування Свято-Успенській Києво-Печерській лаврі (чоловічий монастир) Української православної церкви, стану його використання та повернення

Майже половина державного майна, яке перебуває в оперативному управлінні Заповідника (45 відс. загальної кількості будівель і споруд) відповідно до Розпорядження 519-р та наказу профільного Міністерства від 16 липня 2013 р. № 651 «Про передачу у безоплатне користування будівель і споруд Свято-Успенській Києво-Печерській Лаврі /чоловічий монастир/ Української Православної Церкви» (зі змінами, внесеними наказом Міністерства від 18 липня 2013 р. № 656), 10 років (з червня 2013 року) безоплатно використовувалася чоловічим монастирем.

Фактичну передачу майна оформлено Договором 2, який підписано Заповідником і чоловічим монастирем.

Термін дії безоплатного користування державним майном для чоловічого монастиря умовами Договору 2 не визначено.

Передачу здійснено шляхом підписання актів приймання-передавання, затверджених наказом Мінкультури від 16.07.2013 № 651, в яких не зазначено вартості кожного об'єкта, а саме:

від 19.07.2013 № 1 «Про передачу у безоплатне користування» – 76 об'єктів за списком;

від 04.10.2013 № 2 «Про передачу у безоплатне користування об'єктів, розташованих по вул. Лаврській, 11, у м. Києві» – 3-х будівель: лікувального корпусу (інвентарний номер 103100130), лабораторного корпусу (інвентарний номер 103100128), матеріального складу (інвентарний номер 103100131).

Отже, акти складені з порушенням умов постанови Кабінету Міністрів України від 29 жовтня 2003 р. № 1699 «Про затвердження Типового договору про безоплатне користування релігійною організацією культовими будівлями та іншим майном»: додатка до типового договору, в якому визначено, що склад і вартість майна передаються згідно з актом приймання-передавання з визначенням балансової та залишкової вартості переданого майна, та пункту 1.2 укладеного Договору 2.

Таким чином, через відсутність контролю профільного Міністерства як органу управління об'єктами державної власності та Заповідника як балансоутримувача державне майно (79 об'єктів) згідно з актами приймання-передавання від 19.07.2013 № 1 та від 04.10.2013 № 2 передано в безоплатне користування чоловічому монастирю без зазначення вартості об'єктів, терміну дії договору.

Пунктом 3.2 Договору 2 визначено: чоловічий монастир (далі – Користувач) зобов'язується використовувати майно виключно для діяльності релігійної організації, забезпечувати збереження майна, здійснювати його поточний ремонт, утримувати в належному санітарному, протипожежному і технічному стані.

Пунктом 4.1 Договору 2 передбачено: Заповідник має право контролювати наявність, стан, цільове використання майна Користувачем та утримання його в належному стані.

Встановлено, що через незабезпечення Заповідником належного контролю чоловічий монастир використовував передане йому державне майно з порушенням умов Договору 2.

Так, створена наказом МКІП від 31.12.2022 № 548 «Про проведення перевірки з окремих питань діяльності Національного заповідника «Києво-Печерська лавра» комісія (акт перевірки з окремих питань діяльності Національного заповідника «Києво-Печерська лавра» від 21.02.2023 № 25-22/01) встановила, що чоловічим монастирем порушено умови підпункту 4) підпункту 3.2 пункту 3 Договору 2 щодо зобов'язання не передавати без дозволу Заповідника (державної установи) майно третім особам (на території Заповідника, крім чоловічого монастиря, в лютому 2023 року розміщувалось ще 20 юридичних осіб (релігійні, благодійні організації тощо)).

У порушення вимог частини першої статті 17 Закону України «Про свободу совісті та релігійні організації», підпункту 1) підпункту 3.2 пункту 3 Договору 2 чоловічим монастирем об'єкт «Підвал: «Експлікація» (корпус № 135) використовувався не для власних потреб, а був переданий у користування третій особі – ресторану «Купол».

У неналежному стані утримувалася пам'ятка архітектури місцевого значення «Книжковий склад» (корпус № 112), що є недотриманням вимог пункту 1 статті 24 Закону 1805, підпункту 7) підпункту 3.2 пункту 3 Договору 2.

Понад 10 років чоловічий монастир не укладав охоронних договорів на 11 пам'яток архітектури місцевого значення, які використовував (корпуси №№ 54, 57, 58, 60, 68, 69, 71, 71в, 71б, 93а), що є недотриманням статті 23 Закону 1805, підпункту 5.2 пункту 5 Договору 2. Унаслідок неефективного контролю профільного Міністерства та Заповідника за здійсненням ремонтно-будівельних робіт на території Нижньої лаври, чоловічим монастирем самовільно перебудовано 18 об'єктів державної власності. Через несанкціоновану перебудову унеможливлено оформлення Заповідником права власності на ці об'єкти, про що зазначено Бюро технічної інвентаризації в паспортах об'єктів. Таким чином, на сьогодні Заповідником не оформлено права власності на 18 об'єктів державної власності, які самовільно перебудовано чоловічим монастирем, що в подальшому призведе до додаткового витрачання коштів державного бюджету.

Згідно з абзацом другим статті 22 Закону 1805 пам'ятки, їхні частини, пов'язане з ними рухоме та нерухоме майно забороняється зносити, змінювати, замінювати, переміщувати (переносити) на інші місця, а відповідно до частини першої статті 24 Закону 1805 користувачі зобов'язані утримувати пам'ятку в належному стані, своєчасно проводити ремонт, захищати від пошкодження. Частиною першою статті 26 Закону 1805 визначено: консервація, реставрація, реабілітація, музеєфікація, ремонт, пристосування пам'яток національного значення здійснюються лише за наявності письмового дозволу центрального органу виконавчої влади у сфері охорони культурної спадщини на підставі погодженої з ним науково-проектної документації.

Довідково. Добудови/перебудови 14 будівель здійснювались чоловічим монастирем до 2012 року, тобто до передачі майна Заповідника у державну власність, 4 – після передачі до сфери управління профільного Міністерства.

Отже, чоловічим монастирем не забезпечено максимального збереження автентичних архітектурних елементів та конструкцій пам'яток, що передані йому Заповідником у безоплатне користування. **У результаті пам'ятки архітектури зазнали впливу під час проведення будівельних робіт, що призвело до часткової зміни їх історичного зовнішнього вигляду.**

Наочну інформацію щодо суттєвої зміни зовнішнього вигляду деяких пам'яток архітектури Заповідника, яким вже неможливо повернути попередній вигляд, наведено в додатку 1.

На території Нижньої лаври чоловічим монастирем, всупереч умовам Договору 2, вимогам охоронних договорів щодо отримання дозволів профільного Міністерства та Заповідника, за відсутності погодження ЮНЕСКО та необхідної погоджувальної архітектурно-будівельної документації **самовільно побудовано 36 споруд**, з яких 15 – це капітальні будівлі.

Інформацію про зведені чоловічим монастирем капітальні будівлі на території Нижньої лаври наведено в таблиці 3.

**Капітальні будівлі, зведені чоловічим монастирем на території
Нижньої лаври**

№ з/п	Номер об'єкта на позабалансовому рахунку	Найменування споруд на території Заповідника, виявлених у надлишку під час інвентаризації 2019 року	Оцінена вартість, грн	Одиниця виміру	Кількість	Залишок
1	04110020	Корпус № 40 з огорожею та брамою	1,0	шт.	1,0	1,0
2	04110021	Цегляна господарська споруда (з південного боку корпусу № 60)	1,0	шт.	1,0	1,0
3	04110022	Двоповерхова цегляна споруда (корпус № 65)	1,0	шт.	1,0	1,0
4	04110023	Двоповерхова цегляна споруда (корпус №70а) (металевий навіс над входною групою корпусу)	1,0	шт.	1,0	1,0
5	04110024	Підпірна стіна з господарськими спорудами між контрфорсами в південній частині Гостинного двору	1,0	шт.	1,0	1,0
6	04110025	Цегляна огорожа з брамою і охоронним пунктом (між корпусами № 64 і № 64а)	1,0	шт.	1,0	1,0
7	04110026	Гараж (з південного боку корпусу № 70, територія Митрополії)	1,0	шт.	1,0	1,0
8	04110027	Господарська споруда (територія Митрополії, з південного боку корпусів № 70, № 70-а)	1,0	шт.	1,0	1,0
9	04110028	Господарські та допоміжні будівлі (на території господарського подвір'я Нижньої лаври, за корпусами № 51, № 52 і № 53): «Братський корпус»; «Економічний корпус»; «Овочесховище»; «Склад тари»	1,0	шт.	4,0	4,0
10	04110029	Цегляна споруда (торгова точка), Ближньопечерна площа	1,0	шт.	1,0	1,0
11	04110030	Трапезна і торговельні точки (Ближньопечерна вулиця, прибудова до монастирського муру навпроти корпусу № 39)	1,0	шт.	1,0	1,0
12	04110031	Підпірна стіна (під корпуси № 42, № 43)	1,0	шт.	1,0	1,0

Крім того, чоловічим монастирем встановлено на території Нижньої лаври 16 одиниць малих архітектурних форм (МАФів), інформацію про які наведено в таблиці 4.

Таблиця 4

Малі архітектурні форми, зведені чоловічим монастирем на території Нижньої лаври

№ з/п	Номер об'єкта на позабалансовому рахунку	Найменування споруд на території Заповідника, виявлених у надлишку під час інвентаризації 2019 року	Оцінена вартість, грн	Одиниця виміру	Кількість	Залишок
1	04110032	«Вертеп» на Ближньопечерній площі	1,0	шт.	1	1
2	04110033	Садовий будиночок (тимчасова споруда)	1,0	шт.	2	2
3	04110034	Альтанка (в саду Ближніх печер)	1,0	шт.	2	2
4	04110035	Пропускний пункт із металопластикових конструкцій (біля корпусу № 64-б)	1,0	шт.	1	1
5	04110036	Пропускний пункт (поруч з прохідною Оборонного муру № 93)	1,0	шт.	1	1
6	04110037	Вольєр (тимчасова споруда)	1,0	шт.	1	1
7	04110038	Кіоск (біля пам'ятника Кирилу і Мефодію, поруч з корпусом № 61)	1,0	шт.	1	1
8	04110039	Кіоск (біля корпусу № 68)	1,0	шт.	1	1
9	04110040	Кіоск (біля корпусу № 54)	1,0	шт.	1	1
10	04110041	Кіоск (біля колодязя Антонія)	1,0	шт.	1	1
11	04110042	Кіоск (на сході корпусу № 64)	1,0	шт.	1	1
12	04110043	Кіоск (на сході корпусу № 44)	1,0	шт.	1	1
13	04110044	Кіоск (на сході корпусу № 70)	1,0	шт.	1	1
14	04110045	Металева господарча споруда (прибудова до ділянки № 2 корпусу № 93)	1,0	шт.	1	1

На території Нижньої лаври також встановлено 5 пам'ятників. Детальну інформацію про самовільно зведені пам'ятники наведено в таблиці 5.

Таблиця 5

Пам'ятники, зведені чоловічим монастирем на території Нижньої лаври

№ з/п	Номер об'єкта на позабалансовому рахунку	Найменування споруд на території Заповідника, виявлених у надлишку під час інвентаризації 2019 року	Оцінена вартість, грн	Одиниця виміру	К-ть	Залишок
1	04110046	Пам'ятник Кирилу і Мефодію (Дальні печери)	1,0	шт.	1	1
2	04110047	Пам'ятник преподобним Антонію і Феодосію	1,0	шт.	1	1
3	04110048	Хрест 2000-річчя Різдва Христового	1,0	шт.	1	1
4	04110049	Монумент «Святитель Петро Могила» (біля корпусу № 64)	1,0	шт.	1	1
5	04110050	Пам'ятник Клименту Охридському	1,0	шт.	1	1

За результатами проведених у 2019 і 2022 роках Заповідником інвентаризацій на позабалансовий рахунок 041 взято 36 новобудов, розміщених на території Нижньої лаври.

Заповідником з 2019 року щокварталу надавалася до профільного Міністерства спеціальна звітність про стан майна, яке перебуває в оперативному управлінні Заповідника, а також про новобудови, виявлені на території Нижньої лаври, **однак профільне Міністерство не вживало заходів щодо припинення незаконної забудови (перебудови).**

Як наслідок, чоловічим монастирем самовільно вчинялися дії, що призводили до часткових змін деяких елементів архітектурного ансамблю частини Києво-Печерської лаври, що входить до Списку об'єктів Всесвітньої культурної та природної спадщини ЮНЕСКО і національної культурної спадщини України.

Таким чином, профільним Міністерством як органом управління не забезпечено виконання вимог пунктів 13, 16-18 і 21 частини другої статті 5, частини четвертої статті 33 Закону 1805 щодо запобігання забороненій діяльності у межах історико-культурного заповідника, що негативно вплинуло на стан збереження об'єктів культурної спадщини, статті 5 Закону 2780-XII щодо дотримання норм і правил у частині розроблення містобудівної документації, проєктів конкретних об'єктів будівництва тощо та пункту 11 частини першої статті 6 Закону 185 щодо контролю за ефективним використанням та збереженням об'єктів державної власності.

Профільним Міністерством і Заповідником у порушення вимог пункту 7 Порядку укладання охоронних договорів на пам'ятки культурної спадщини, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 28 грудня 2001 р. № 1768, не забезпечено протипожежної, санітарної, екологічної безпеки, виконання режиму використання пам'яток та пов'язаних з ними будівель, територій, культурних цінностей та проігноровано рішення Київської міської ради від 22.01.2015 № 24/889.

Договір може бути розірвано державною установою в односторонньому порядку в разі виявлення нею нецільового використання майна або утримання його в неналежному стані (після відповідного попередження).

Профільне Міністерство² за результатами проведеної комісією МКІП перевірки в Заповіднику рекомендувало розглянути можливість розірвання Договору 2 відповідно до пункту 8.1.

Заповідником надіслано чоловічому монастирю лист-попередження від 10.03.2023 № 04-24/222 про розірвання Договору 2 з 29.03.2023, при цьому запропоновано до 14.03.2023 надати список представників чоловічого монастиря для включення до складу комісії з приймання-передавання державного майна, яка буде утворена за наказом МКІП.

Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 30 березня 2023 р. № 262-р «Про визнання таким, що втратило чинність, розпорядження Кабінету Міністрів України від 11 липень 2013 р. № 519-р» Розпорядження 519 визнано таким, що втратило чинність.

Після попередження, наданого Заповідником чоловічому монастирю, про розірвання Договору 2 за ініціативою Заповідника МКІП створено комісію з приймання-передавання державного майна Заповідника, яке перебувало у безоплатному користуванні чоловічого монастиря.

Згідно з актом приймання-передавання від 05.06.2023 б/н комісією від імені МКІП передано Заповіднику в користування 79 об'єктів, з яких 63 будівлі і 16 споруд, при цьому чоловічим монастирем акт приймання-передавання не підписано.

При цьому станом на 14.07.2023 чоловічим монастирем звільнено лише **9 будівель (14 відс. переданих йому в безоплатне користування (63))**.

Отже, передачу МКІП об'єктів державної власності Заповіднику документально оформлено без участі чоловічого монастиря (через його відмову), більшість будівель ним не звільнено.

Встановлено, що до акта приймання-передавання від 05.06.2023 б/н комісією **включено два об'єкти, які знесено (демонтовано) чоловічим монастирем у 2015 році як аварійні**. При цьому **не включено** розміщених на території Нижньої лаври 36 новобудов, виявлених Заповідником під час інвентаризації у 2019 і 2022 роках, 9 об'єктів – поховань діячів науки та культури, героїв визвольних битв та інших визначних осіб.

Отже, профільним Міністерством як органом управління державним майном не вжито своєчасних заходів щодо легалізації цих об'єктів, що створило ризики їх незбереження та непередавання до сфери управління Заповідника.

Як наслідок, відображена в акті приймання-передавання від 05.06.2023 **кількість переданих Заповіднику об'єктів є недостовірною та потребує уточнення**.

Аналізом також встановлено, що корпус № 34 «Лазня братська» у 2013 році чоловічому монастирю ні за Розпорядженням 519, ні за Договором 2 та актом до Договору 2 **Заповідником не передавався**. Однак «Лазня братська» передана у користування чоловічому монастирю за рішенням Київської міської ради від 29.04.2004 № 223/1433 «Про надання згоди

² Лист від 09.03.2023 № 06/34/2234-23.

Національному історико-культурному заповіднику на передачу майна в безоплатне користування (позичку) Свято-Успенській Києво-Печерській Лаврі (чоловічого монастиря) Української Православної Церкви».

Підтверджувальними документами щодо законності передачі будівлі (рішення Уряду, дозволу профільного Міністерства, договори оренди) Заповідник не володіє, до аналізу такі документи не надано.

Таким чином, пам'ятка архітектури місцевого значення «Лазня братська» (корпус № 34) **11 років незаконно перебувала в безоплатному користуванні чоловічого монастиря.** Заповідником і профільним Міністерством не вжито заходів щодо оформлення договірних відносин на передачу чоловічому монастирю в оренду корпусу № 34. Як наслідок, державне майно всупереч законодавству, Положенню 2390 **використовувалось чоловічим монастирем незаконно.**

Зведену відомість щодо будівель і споруд, які перебували за Договором 2 у безоплатній оренді Свято-Успенської Києво-Печерської лаври (чоловічого монастиря) Української православної церкви, наведена в додатку 2.

За результатами обстеження комісією МКІП встановлено незадовільний технічний стан частини пам'яток архітектури національного та місцевого значення, якими безоплатно користувався чоловічий монастир.

Головний архітектор Заповідника зобов'язаний безпосередньо спрямовувати, координувати та контролювати діяльність сектору орендних відносин наукового відділу моніторингу та оренди нерухомих пам'яток (наказ Заповідника від 07.06.2017 № 04/07-46 «Про розподіл функціональних обов'язків»). Науковий відділ моніторингу та оренди нерухомих пам'яток Заповідника наглядає за дотриманням вимог законодавства у сфері охорони культурної спадщини орендарями, користувачами, структурними підрозділами Заповідника та здійснює перевірки з питань, які належать до його повноважень.

При цьому, незважаючи на численні порушення, допущені користувачем державного майна, **Заповідник не звертався до суду щодо порушення вимог законодавства у сфері охорони культурної спадщини під час безоплатного користування державним майном.**

Крім того, профільне Міністерство як орган управління також жодного разу не зверталось до суду щодо забезпечення дотримання вимог законодавства у сфері охорони культурної спадщини в частині використання державного майна, що належить до сфери його управління.

Отже, **Заповідник і профільне Міністерство не забезпечили внутрішнього контролю за дотриманням вимог законодавства у сфері охорони культурної спадщини, зокрема в частині нагляду за державним майном, що свідчить про ознаки службової недбалості у діях відповідальних посадових осіб.**

2.3. Аналіз управлінських дій щодо передачі іншим особам в оренду державного майна, що перебуває в оперативному управлінні Національного заповідника «Києво-Печерська лавра»

Встановлено, що регіональним відділенням фонду державного майна України по м. Києву та Заповідником (балансоутримувачем державного майна),

крім передачі в безоплатне користування державного майна Заповідника, укладено 38 договорів оренди нерухомого майна, що належить до державної власності. Крім того, Заповідником з фізичними особами-підприємцями (далі – ФОП) укладено 8 договорів щодо здачі в оренду іншого окремого індивідуально визначеного майна, що належить до державної власності.

Орендарями найбільшої площі нерухомого майна Заповідника, орендна плата за договорами з якими визначена в розмірі 1 грн на рік (без ПДВ), є:

- Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв, яка орендує корпуси № № 11, 14, 15, 17, 7, 100 (загальна площа оренди – 5 433,9 кв. м) (договори оренди від 07.05.2014 № 6809 (зі змінами від 05.11.2014 № 6809/01, від 14.02.2015 № 6809/02, від 05.05.2017 № 6809/03 та від 06.07.2020 № 6809/04), дата закінчення дії цього договору 07.02.2023; від 19.10.2016 № 7575 (зі змінами від 21.10.2019 № 7575/01), дата закінчення дії договору 19.08.2022;

- Національний музей українського народного декоративного мистецтва, який орендує корпуси №№ 2, 29, 85, 86 (загальна площа оренди – 3 428,3 кв. м), договір оренди від 09.06.2017 № 7861 (зі змінами від 26.07.2020 № 7861/01), дата закінчення дії договору 09.04.2023;

- Музей театрального музичного та кіномистецтва України, що орендує корпуси №№ 24, 26 (загальна площа оренди – 1 790,5 кв. м), договір оренди від 30.03.2018 № 8069 (зі змінами від 16.07.2021), дата закінчення дії договору 29.01.2023.

У зв'язку з введенням воєнного стану в Україні на підставі Указу Президента України від 24 лютого 2022 р. № 64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні» (зі змінами) і згідно із Законом України від 03 жовтня 2019 р. № 157-IX «Про оренду державного та комунального майна» та пунктом 5 постанови Кабінету Міністрів України від 27 травня 2022 р. № 634 «Про особливості оренди державного та комунального майна у період воєнного стану» строк дії договорів оренди продовжено на період дії воєнного стану та протягом чотирьох місяців з дати його припинення чи скасування.

У будівлях пам'яток національного значення Заповідника безоплатно (згідно з договорами позики, в яких не визначено кінцевого терміну) також розміщується Музей книги та друкарства України.

Довідково. Підставою щодо такого розміщення є рішення Київської міської ради від 23.06.2011 № 277/5664 «Про внесення змін до рішення Київської міської ради від 15.07.2010 № 1286/4724 «Про надання згоди на безоплатну передачу Національного Києво-Печерського історико-культурного заповідника та будівлі Успенського собору до державної власності», відповідно до якого пункт 3 рішення викладено в такій редакції: «...Національний музей українського народного декоративного мистецтва, Музей театрального, музичного та кіномистецтва України, Музей книги та друкарства України продовжують розміщуватись в займаних приміщеннях на території Національного Києво-Печерського історико-культурного заповідника, а у разі виникнення необхідності їх переселення, Головному управлінню комунальної власності м. Києва виконавчого органу Київської міської ради (КМДА), Головному управлінню культури виконавчого органу Київської міської ради (КМДА) спільно з Міністерством культури України

забезпечити переселення виключно у рівноцінні приміщення комунальної власності або державної форм власності для належного функціонування цих музеїв».

Профільним Міністерством протягом 12 років не забезпечено також переселення музеїв.

Таким чином, втрачено надходження до державного бюджету від здачі в оренду нерухомого майна Заповідника на платній основі та від надання платних послуг музеїв, оскільки вхід на територію Києво-Печерської лаври є платним, що не мотивує громадян до відвідування платних музеїв, розташованих на території Заповідника.

Згідно з підпунктом 6.9 пункту 6 Статуту Національного Києво-Печерського історико-культурного заповідника, що діяв на час передачі в безоплатне користування державного майна Заповідника, затвердженого наказом Мінкультури від 15 лютого 2012 р. № 109, і підпунктом 6.8 пункту 6 Положення 2390 «Заповідник не має права безоплатно передавати належне йому майно іншим юридичним особам чи громадянам, крім випадків, передбачених законодавством».

Однак зазначені орендарі продовжують користуватися державним майном за плату в розмірі 1 грн за рік на підставі права, наданого законодавством бюджетним установам.

За даними бухгалтерського обліку Заповідника, станом на 01.07.2023 обліковувалася прострочена заборгованість орендаря ФОП Ш. у сумі 327,8 тис. грн за договором оренди нерухомого майна, що належить до державної власності, термін якого завершився.

Заповідник з метою погашення заборгованості з орендарем ФОП Ш. звернувся до суду. Господарським судом міста Києва за справами від 28.04.2021 № 910/18441/20 і від 28.12.2021 № 910/19416/21 позовні вимоги Заповідника задоволено та прийнято рішення стягнути 327,8 та 8,04 тис. грн відповідно судового збору і пені. Матеріали за справами подано до Подільського відділу державної виконавчої служби у місті Києві Центрального міжрегіонального управління Міністерства юстиції для стягнення заборгованості з ФОП Ш. Станом на 01.07.2023 борг не повернено.

Отже, внаслідок несплати ФОП Ш. орендної плати, створено ризики втрат надходжень до державного бюджету в сумі 335,8 тис. гривень.

Встановлено, що будівлю «Готельний корпус» (корпус № 19) загальною площею 3 135 кв. м, яка є пам'яткою архітектури місцевого значення, відповідно до пункту 3 постанови Кабінету Міністрів України від 27 березня 1996 р. № 351 «Про передачу культової будівлі (кірхи) у користування німецькій євангелічно-лютеранській релігійній громаді м. Києва», Охоронного договору 6 розпорядженням Київської міської державної адміністрації від 10.06.1996 № 851 передано в безоплатне користування УТОПК для розміщення фондів Державного музею народної архітектури та побуту України.

Створеною МКІП комісією при обстеженні орендованого майна виявлено, що 306,1 кв. м (27 відс. площі приміщень, переданих у безпосереднє користування УТОПК) використовуються сторонніми суб'єктами господарювання для провадження діяльності та фактично передані в

суборенду/користування.

Згідно з умовами підпункту «д» пункту 6 Охоронного договору 6 «пам'ятка архітектури «Готельний комплекс», корпус № 19, передана у використання в цілому».

Охоронним договором 6 (із змінами і доповненнями від 05.07.2004) УТОПІК як орендарю заборонено здачу в суборенду орендованого приміщення пам'ятки, а також передачу його іншим організаціям без письмової згоди Заповідника, за винятком використання приміщень орендарем відповідно до завдань, визначених в його статуті.

Постановою Кабінету Міністрів України від 21 квітня 2023 р. № 359 «Про визнання такими, що втратили чинність, пунктів 3 і 4 постанови Кабінету Міністрів України від 27 березня 1996 р. № 351 і пункту 2 розпорядження Кабінету Міністрів України від 30 вересня 1998 р. № 784» визначено, що пункти 3 і 4 постанови Кабінету Міністрів України від 27 березня 1996 р. № 351 «Про передачу культової будівлі (кірхи) у користування німецькій євангелічно-лютеранській релігійній громаді м. Києва» втратили чинність.

Заповідник листом від 31.05.2023 № 04-25/502 поінформував УТОПІК про розірвання Охоронного договору 6 щодо використання корпусу № 19 «Готельний корпус» та звільнення приміщення з 01.09.2023. Одночасно повідомлено про незадовільний стан орендованої пам'ятки та прийняття рішення Заповідником щодо необхідності проведення реставраційних робіт у корпусі № 19.

Довідково. Заповідник у 2015 році мав намір розірвати Охоронний договір 6, укладений із УТОПІК, і укласти договір оренди. Однак рішенням Господарського суду міста Києва від 02.11.2015, постановою Київського апеляційного господарського суду від 02.02.2016 та постановою Вищого господарського суду України від 16.03.2016 у задоволенні касаційної скарги Заповіднику відмовлено повністю. Профільне Міністерство було третьою стороною у справі № 910/24070/15 за позовом Заповідника до УТОПІК про розірвання охоронного договору № 6 та зобов'язання вчинити дії (зобов'язати УТОПІК щодо укладання договору оренди).

Аналіз даних бухгалтерського обліку Заповідника свідчить, що заборгованість УТОПІК перед Заповідником за електричну енергію станом на 01.07.2023 – 137,6 тис. грн, з них 27,2 тис. грн – за 2022 рік, 110,4 тис. грн – за 2023 рік. Заповідником на адресу УТОПІК надіслано листи від 24.04.2023 № 04-25/391 і від 19.05.2023 № 04-25/472 щодо сплати заборгованості за електричну енергію на розрахунковий рахунок Заповідника.

Крім того, орендарем УТОПІК порушено умови Охоронного договору 6 щодо користування державним майном: 306,1 кв. м (27 відс. орендованої площі) здано в суборенду стороннім суб'єктам господарювання для провадження діяльності без погодження із Заповідником.

Таким чином, **потребує правового вирішення питання подальшого перебування в приміщеннях Заповідника, що мають статус історичних пам'яток, сторонніх юридичних і фізичних осіб.**

2.4. Аналіз управлінських дій щодо забезпечення права користування земельними ділянками, переданими Національному заповіднику «Києво-Печерська лавра»

Згідно з пунктом «г» частини четвертої статті 84 Земельного кодексу України до земель державної власності, які не можуть передаватись у приватну

власність, належать землі під об'єктами природно-заповідного фонду, історико-культурного та оздоровчого призначення, що мають особливу екологічну, оздоровчу, наукову, естетичну та історико-культурну цінність, якщо інше не передбачено законом.

Право постійного користування земельною ділянкою – це право володіння і користування земельною ділянкою, яка перебуває у державній або комунальній власності, без встановлення строку (частина перша статті 92 Земельного кодексу України).

Відповідно до абзацу сьомого частини першої статті 123 Земельного кодексу України державні та комунальні установи й організації можуть отримати землю, на якій розташовані їх будівлі та споруди, лише на праві постійного користування. Надання земельних ділянок державної або комунальної власності у користування згідно з частиною першою статті 123 Земельного кодексу України здійснюють органи виконавчої влади або органи місцевого самоврядування.

Землі, на яких розташовано Заповідник, належать до земель історико-культурного призначення і передаються Заповіднику в постійне користування у встановленому законодавством порядку (пункт 6.4 попередніх статутів Заповідника і чинного Положення 2390).

Загальнодержавною програмою збереження та використання об'єктів культурної спадщини на 2004–2010 роки, затвердженою Законом України від 20 квітня 2004 р. № 1692-IV, передбачалось Державному комітету України із земельних ресурсів, Раді міністрів Автономної Республіки Крим, обласним, Київській та Севастопольській міським держадміністраціям разом з органами місцевого самоврядування у 2004–2010 роках забезпечити видачу історико-культурним заповідникам державних актів на право постійного користування землею.

Заповіднику рішенням виконкому Київської міської ради народних депутатів від 17.02.1992 № 163 «Про проведення в м. Києві інвентаризації земель і ведення Державного земельного кадастру» визначено 6 земельних ділянок загальною площею близько 22,8 га, межі яких у 1995 році погоджено із суміжними користувачами.

Під час передачі майна Заповідника до державної власності в акті приймання-передавання цілісного майнового комплексу Національного Києво-Печерського історико-культурного заповідника у державну власність, затвердженому наказом профільного Міністерства від 01 жовтня 2012 р. № 1079, зазначено: площа земельної ділянки, на якій розташовано цілісний майновий комплекс Заповідника, становить 27,29 га, акта на право постійного користування земельними ділянками та витягу з технічної документації про нормативну грошову оцінку земельних ділянок немає.

Аналіз даних бухгалтерського обліку Заповідника засвідчив, що станом на 01.07.2023 **земельна ділянка** у складі основних засобів на субрахунку 1011 «Земельні ділянки» або право користування земельною ділянкою у складі нематеріальних активів на субрахунку 1214 «Права користування майном» **не обліковуються**.

У 2014 році Заповідником прийнято рішення про збільшення площі земельних ділянок у зв'язку з передачею йому Інститутом епідеміології та інфекційних хвороб ім. Л. В. Громашевського нерухомого майна, розміщеного на земельній ділянці площею 0,6 га; приєднання земельних ділянок, розташованих поза межами Заповідника над Варязькими печерами (орієнтовно 3,0 га), та схилів навколо церкви Спаса на Берестові (орієнтовно 1,0 га).

На клопотання Заповідника про надання дозволу на розроблення документації із землеустрою (лист до Київської міської ради від 06.10.2014 № 08/14610) Рішенням 131/996 Заповіднику надано дозвіл на розроблення проєкту землеустрою щодо відведення земельних ділянок орієнтовною площею **31,76 і 0,215 га** (загальна площа 31,954 га).

З метою виготовлення проєкту землеустрою Заповідник звертався до профільного Міністерства (лист від 23.03.2015 № 04/22-88) щодо виділення 243,6 тис. грн для оформлення права постійного користування земельною ділянкою, однак видатки Заповіднику не затверджено.

Профільним Міністерством у порушення підпункту 28 частини першої статті 6 Закону 185 не забезпечено оформлення прав постійного користування земельними ділянками, на які Рішенням 131/996 надано дозвіл на розроблення проєкту землеустрою щодо відведення Заповіднику земельних ділянок на вул. Лаврській, 9, у Печерському районі м. Києва орієнтовною площею 31,76 і 0,215 га в постійне користування для експлуатації та обслуговування об'єктів Заповідника.

На час аналізу за результатами узгодження меж із суміжними користувачами Заповідником виготовлено проєкт землеустрою щодо відведення двох земельних ділянок загальною площею **26,9546 га**, у тому числі земельних ділянок з кадастровими номерами:

8000000000:82:074:0006 площею **26,8274 га**, яка включає території Верхньої лаври, Нижньої лаври, Гостинного двору, колишньої інфекційної лікарні та церкви Спаса на Берестові і 18.08.2021 зареєстрована в Державному земельному кадастрі відділом у місті Кам'янець-Подільському Міськрайонного управління у Кам'янець-Подільському районі та відділом міста Кам'янець-Подільського Головного управління Держгеокадастру у Хмельницькій області;

8000000000:82:185:0005 площею **0,1272 га**, яка охоплює територію церкви Феодосія Печерського та 01.07.2021 зареєстрована відділом у Збаразькому районі Головного управління Держгеокадастру у Тернопільській області.

Слід зазначити, що державна реєстрація прав на земельні ділянки унеможливорює реєстрацію недобросовісними особами на себе прав, які їм не належать, та проведення незаконних операцій з нерухомістю.

Довідково. За оперативною інформацією Заповідника, проєкт розглянуто постійними комісіями Київської міської ради та винесено на розгляд сесії. На час затвердження звіту це питання на сесії Київської міської ради ще не розглядалося.

Таким чином, у порушення підпункту 28 частини першої статті 6 Закону 185 профільним Міністерством за 10 років не забезпечено своєчасного оформлення права постійного користування на земельні ділянки Заповідника.

У Заповідника на момент аналізу не оформлено прав постійного користування земельними ділянками через незабезпечення МКІП

державної реєстрації цих прав, передбаченої статтею 125 Земельного кодексу України.

3. АНАЛІЗ ФІНАНСУВАННЯ ВИДАТКІВ НА ЗДІЙСНЕННЯ ПРОТИЗСУВНИХ ЗАХОДІВ, ІНЖЕНЕРНИЙ ЗАХИСТ ТА ПРОТИАВАРІЙНІ, РЕМОНТНО-РЕСТАВРАЦІЙНІ РОБОТИ НА ТЕРИТОРІЇ КИЄВО-ПЕЧЕРСЬКОЇ ЛАВРИ

За інформацією центральних органів виконавчої влади та місцевих органів влади, на проведення протизсувних заходів і ремонтно-реставраційних робіт на території Заповідника у 1995–2021 роках загалом спрямовано **388 776,3 тис. грн**, з яких:

1) чоловічому монастирю з державного бюджету – **166 840,0 тис. грн³**, що становить 43 відс. загального обсягу (головний розпорядник коштів – Мінрегіонбуд);

2) Заповіднику – **221 936,3 тис. грн** (57 відс.), у тому числі:

- з державного бюджету (головний розпорядник коштів – профільне Міністерство) – 129 769,9 тис. грн⁴;

- із Стабілізаційного фонду на підставі рішень Кабінету Міністрів України через Мінкультури – 36 498,7 тис. грн⁵;

- спонсорська допомога через Мінкультури (у формі надання послуг) – 40 795,1 тис. грн⁶;

- з державного бюджету іншими центральними органами виконавчої влади – 15 297,5 тис. грн:

Мінрегіонбудом (головний розпорядник коштів) у 2009 році за КПКВК 2751800 (2701800)⁷ – 299,5 тис. грн;

Національним агентством з питань підготовки та проведення в Україні фінальної частини чемпіонату Європи 2012 року з футболу та реалізації інфраструктурних проектів у 2011–2012 роках за КПКВК 6651250 – 14 998,0 тис. грн⁸;

з місцевого бюджету (1995–2002 роки) – 7 575,1 тис. гривень.

Фінансування Заповідника у розрізі бюджетних програм та інших джерел відображає діаграма 1.

³ За бюджетними програмами: 2006 рік – КПКВК 2601710, 2007 рік – КПКВК 2701800 та КПКВК 2701700, 2008–2013 роки – КПКВК 2751800, 2010 році – КПКВК 2751710, 2011 рік – КПКВК 2751870.

⁴ За бюджетними програмами: 2003–2005 роки – КПКВК 1805020, 2006–2012 роки – КПКВК 1802030, 2009 рік – КПКВК 2751800; 2011–2012 роки – КПКВК 66511250, 2012–2023 роки – КПКВК 3801490 (до 2020 р. - 1801490), з 2016 по 2020 рік – КПКВК 3801170 (до 2020 року – 1801170) та у 2021 році – КПКВК 3801340.

⁵ За КПКВК 1801210 у 2010 році.

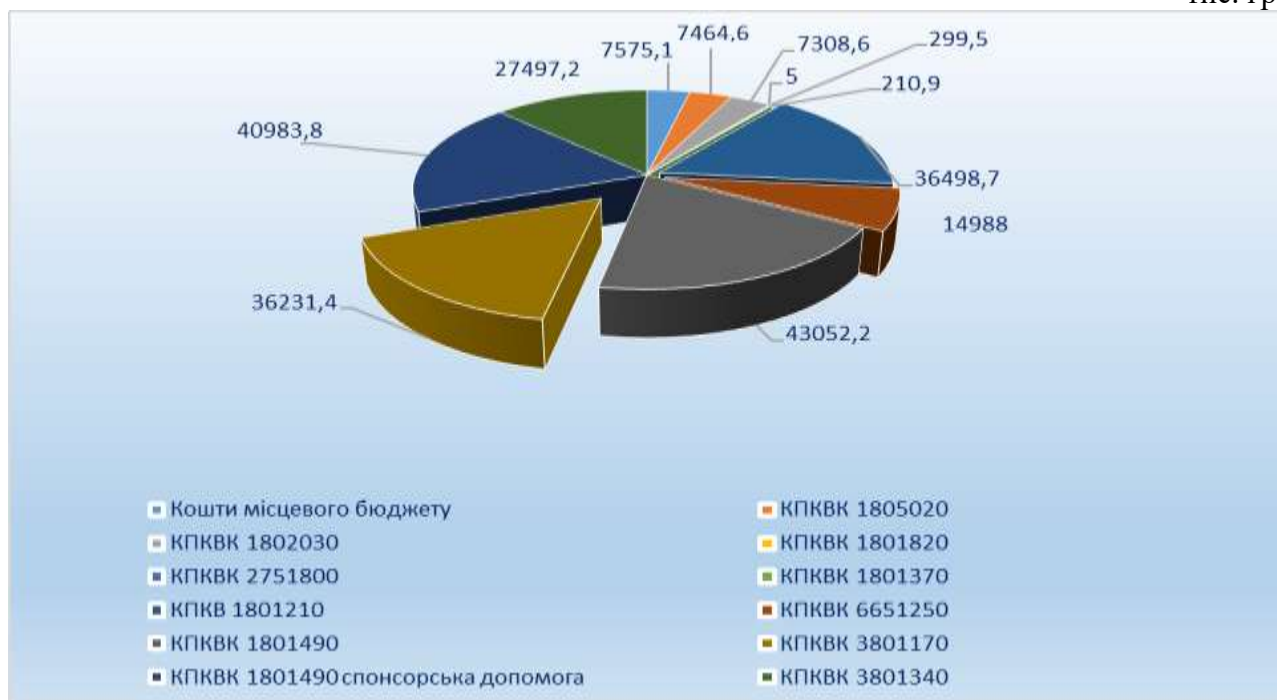
⁶ За спеціальним фондом у 2019 році за КПКВК 1801490.

⁷ У зв'язку з реорганізацією Міністерства будівництва та архітектури України та на виконання постанови Кабінету Міністрів України від 01 березня 2007 р. № 323 «Про утворення Міністерства регіонального розвитку та будівництва України і Міністерства з питань житлово-комунального господарства України» код бюджетної програми 2701800 замінено на 2751800 без зміни загального обсягу асигнувань.

⁸ У тому числі у 2011 році – 12 490 тис. грн, у 2012 році – 2 508,0 тис. гривень.

Діаграма 1. Фінансування Заповідника у 1995–2021 роках у розрізі бюджетних програм та інших джерел на проведення ремонтно-реставраційних робіт

тис. грн



3.1. Аналіз забезпечення Міністерством культури та інформаційної політики України функцій органу управління державним майном Національного заповідника «Києво-Печерська лавра»

Профільним Міністерством фінансування Заповідника на проведення ремонтно-реставраційних робіт здійснювалося за бюджетними програмами, інформацію про які наведено в таблиці 6.

Таблиця 6

Обсяги спрямованих у 2003–2021 роки профільним Міністерством коштів державного бюджету Заповіднику на проведення ремонтно-реставраційних робіт пам'яток архітектури

тис. грн

Період	Код бюджетної програми	Назва бюджетної програми	Фактичні видатки державного бюджету	Відсоток використаних коштів за бюджетними програмами
2003–2005 роки	КПКВК 1805020	«Збереження історико-культурної спадщини»	7 464,6	100
2006–2011 роки	КПКВК 1802030	«Збереження історико-культурної та архітектурної спадщини в національних та державних заповідниках»	7 308,6	100
2012–2019 роки	КПКВК 1801490	Збереження історико-культурної та архітектурної спадщини в національних і державних заповідниках, здійснення заходів з охорони культурної спадщини, паспортизація, інвентаризація та реставрація пам'яток архітектури, культури та світової спадщини ЮНЕСКО»	43 052,2	100
2006 рік	КПКВК 1801820	«Проведення протизсувних заходів на території Києво-Печерської лаври»	5,0	0,2
2009 рік	КПКВК 1801370	«Ремонт і реконструкція та реставрація об'єктів культури і мистецтв у приймаючих містах та населених пунктах, де перебувають гості та учасники Євро-2012»	211,0	100

Продовження таблиці 6

Період	Код бюджетної програми	Назва бюджетної програми	Фактичні видатки державного бюджету	Відсоток використаних коштів за бюджетними програмами
2010 рік	КПКВК 1801210	«Відтворення інтер'єру Успенського собору Києво-Печерської Лаври, проведення протизсувних заходів, протиаварійних робіт, ремонт та реставрація пам'яток Національного Києво-Печерського історико-культурного заповідника» (із стабілізаційного фонду)	36 498,7	99,0
2016–2020 роки	КПКВК 1801170/ 3801170	«Загальнодержавні заходи у сферах культури та мистецтв, охорони культурної спадщини, вивезення, ввезення і повернення культурних цінностей, державної мовної політики, міжнародних відносин, релігії та захисту прав національних меншин»	36 231,4	82,6
2021 рік	КПКВК 3801340	«Фонд розвитку закладів загальнодержавного значення»	27 497,2	79,9
			158 268,7	

МКІП у 2022–2023 роках видатки на проведення реконструкції та реставрації пам'яток архітектури за жодною бюджетною програмою Заповіднику не затверджувались.

Вибірковим аналізом встановлено: Заповідником через низку об'єктивних причин затверджені видатки розвитку використані не в повному обсязі.

Так, у 2013 році за КПКВК 1801490 Заповіднику за загальним фондом за КЕКВ 3143 затверджено 43 939,0 тис. грн, при цьому касові видатки Заповідника становили 12 295,1 тис. грн (56 відс. відкритого обсягу асигнувань та 28 відс. затверджених). Заповіднику списані відкриті асигнування на кінець 2013 року в обсязі 9 884,7 тис. гривень. Відповідно до пояснення, наведеного в додатку № 8 до бюджетної звітності Заповідника за 2014 рік, документи на оплату надано до Казначейства в період листопада-грудня, але оплату не проведено у зв'язку з особливостями здійснення видатків у 2013 році. Заповідником кошти державного бюджету спрямовано на реставрацію пам'ятки культури, історії та архітектури церкви Спаса на Берестові – 12 295,1 тис. грн і на розроблення проектно-кошторисної документації – 1 700,0 тис. грн, станом на 01.01.2014 зареєстровано кредиторську заборгованість в сумі 9 884,7 тис. гривень.

Довідково. Штучно створену заборгованість частково погашено за рахунок коштів спеціального фонду (2014 рік – 1 727,7 тис. грн, 2015 рік – 260,0 тис. грн) і затверджених у 2017 році за КПКВК 1801490 видатків за загальним фондом – 7 871,4 тис. гривень.

У 2019 році за КПКВК 1801170 Заповідником використано 1 587,7 тис. грн (31 відс. затвердженого обсягу (5 121,7 тис. гривень)). Причина невикористання 3 534,0 тис. грн – несвоєчасне відкриття профільними Міністерством асигнувань, що зумовило зменшення обсягів робіт.

Аналізом визначеної Заповідником потреби у видатках на проведення ремонтно-реставраційних робіт на 2015–2023 роки за КПКВК 1801490/3801490 (КЕКВ 3142 і КЕКВ 3143) згідно з наданими документами встановлено: потребу Заповідника у цих видатках на 9 років у середньому задоволено менше

ніж на 2 відс., при цьому найбільше (16 відс.) – у 2017 році (у зв'язку із затвердженням за окремим напрямом бюджетної програми видатків на погашення заборгованості за проведені у 2013 році ремонтно-реставраційні роботи). Визначену Заповідником потребу на 2019–2023 роки взагалі не задоволено.

Інформацію щодо визначеної на 2015–2023 роки потреби та затверджених Заповіднику видатків на ремонт, реконструкцію та реставрацію за КЕКВ 3142, 3143 наведено у таблиці 7.

Таблиця 7

Розміри визначеної на 2015 – 2023 роки Заповідником потреби та затверджених видатків на ремонт, реконструкцію та реставрацію

Період	Потреба			Затверджено (із змінами)			Задоволення потреби загалом (відс.)
	за загальним фондом	за спеціальним фондом	всього	за загальним фондом	за спеціальним фондом	всього	
2015	65 977,4	0	65 977,4	0	263,0	263,0	0,3
2016	65 974,0	0	65 974,0	0	0	0	0
2017	48 144,0	0	48 144,0	7871,0	0	7871,4	16
2018	29 512,0	0	29 512,0	0	2877,8	2877,8	10
2019	72 177,0	0	72 177,0	0	0	0	0
2020	71 152,0	0	71 152,0	0	0	0	0
2021	102 999,4	0	102 999,4	0	0	0	0
2022	86 240,1	0	86 240,1	0	0	0	0
2023	98 624,5	0	98 624,5	0	0	0	0
Разом	640 740,5	0	640 740,5	7 871,4	3 140,7	11 012,2	1,7

Слід зазначити, що Заповідник потребу у видатках за іншими бюджетними програмами, головним виконавцем яких було профільне Міністерство, не визначав. Однак за період, що аналізувався (2015–2023 роки), Заповіднику за іншими бюджетними програмами профільним Міністерством спрямовано з державного бюджету на проведення ремонтно-реставраційних робіт загалом 63 698,8 тис. гривень.

Таким чином, з урахуванням коштів, виділених Заповіднику за іншими бюджетними програмами, визначену Заповідником потребу у видатках державного бюджету на проведення ремонтно-реставраційних робіт на 2015–2020 роки задоволено в середньому на 11,6 відс. (загальний обсяг затверджених профільним Міністерством видатків на проведення зазначених робіт за 2015–2020 роки становив 74 711,0 тис. гривень).

Аналіз засвідчив, що Заповідником щороку визначалася потреба у видатках для проведення реконструкції та реставрації таких об'єктів, що є пам'ятками архітектури:

- «Бібліотека митрополита Флавіана», корпус № 5, об'єм 5 834 куб. м;
- «Дзвіниця Успенського собору», корпус № 81, XVIII ст., 3 606,3 куб. м;
- «Церква Спаса на Берестові», корпус № 84, XI ст., 503,1 куб. м;
- «Башта Івана Кушника (Часова)», корпус № 88, кінець XVII ст., 944 куб. м;
- «Троїцька надбрамна церква», корпус № 27, початок XII ст., 1 862,5 куб. м;
- «Церква над економічною брамою», корпус № 82, XVII ст., 2 446 куб. м;
- «Келії», корпус № 4, кінець XVII – початок XVIII ст., 9 819,5 куб. м;

- «Південна башта», корпус № 89, кінець XVII ст. – початок XVIII ст., 150,1 куб. м;
- «Трапезна», корпус № 85, XVIII – XIX ст., 7 272,6 куб. м;
- «Онуфріївська башта (Палатна)», корпус № 83, XVII – XVIII ст., 3 744,6 куб. м;
- «Оборонна стіна навколо Дальніх і Ближніх печер», корпус 93, довжина 250 п. м;
- «Келії клирошан», корпус № 6, 5 107 куб. м;
- «Пороховий погріб», корпус № 101, 1 925 куб. метрів.

Крім того, визначалася потреба у видатках на розроблення науково-проектної документації на 4 об'єкти: «Бібліотека Флавіана», корпус № 5, «Келії співаків митрополичого хору», корпус № 6, «Фотографія», корпус № 31, «Монастирські мури», корпус № 92.

За рахунок отриманих Заповідником коштів з усіх джерел фінансування у 2003–2014 роках проведено ремонтно-реставраційні роботи та реконструкцію 27 об'єктів державної власності (15,8 відс. загальної кількості об'єктів, що на той час перебували в оперативному управлінні Заповідника (171)).

У 2015–2020 роках кошти виділено на проведення ремонтно-реставраційних робіт лише 7 будівель (50 відс. будівель (14), на які Заповідником визначалась потреба).

Найбільше витрачено коштів на ремонтно-реставраційні роботи та реконструкцію об'єктів, інформацію про які наведено в таблиці 8.

Таблиця 8

Перелік об'єктів нерухомого майна Заповідника, що є пам'ятками архітектури, на ремонт і реконструкцію яких витрачено найбільше коштів державного бюджету

тис. грн

№ з/п	Назва	Період (рік)	Розмір фінансування з державного бюджету на проведення ремонтно-реставраційних робіт
1	Дзвіниця Успенського собору, корпус № 81	2003-2004; 2010-2014	35 992,0
2	Успенський собор з автентичними залишками XI-XVII ст., корпус № 80	2010; 2013	34 333,0
3	Троїцька надбрамна церква, корпус № 27	2003; 2010; 2013; 2017-2021	27 096,3
4	Онуфріївська башта (Палатна), корпус № 83	2003-2004; 2006; 2009; 2017-2019; 2021	14 250,0
5	Інженерні мережі зовнішні	2008; 2009; 2011; 2013; 2018; 2019;	10 084,15
6	Бібліотека митрополита Флавіана, корпус № 5	2003; 2018; 2021	3 897,0
7	Монастирські мури, корпус № 92	2003-2004; 2009; 2012; 2018; 2021	3 838,5
8	Келії, корпус № 4	2003-2004; 2006; 2008-2012	3 571,7
9	Церква Спаса на Берестові, корпус № 84	2003; 2004; 2009; 2012; 2013;	3 464,5
10	Келії, корпус № 3	2003-2010	3 179,0
11	Оборонна стіна навколо Дальніх і Ближніх печер, корпус № 93	2018; 2019; 2021	3 159,0
12	Башта Івана Кушника (Часова), корпус № 88	2008; 2009; 2011; 2017; 2018; 2021	2 706,8
13	Воскресенська церква, корпус № 114	2012	2 598,4
14	Келії ремісничі, корпуси №№ 21, 21 а	2003; 2004; 2008, 2009	2 181,3
15	Палітурна, корпус № 13	2003-2004; 2007; 2009	2 095,0

Продовження таблиці 8

№ з/п	Назва	Період (рік)	Розмір фінансування з державного бюджету на проведення ремонтно-реставраційних робіт
16	Південна башта, корпус 89	2010-2012; 2017; 2018	1768,3
17	Трапезна, корпус № 29	2003-2005; 2009-2012	1 641,4
18	Церква над економічною брамою, корпус № 82	2009-2012	1240,5
19	Майстерня художників, корпус № 116	2003-2005; 2008	982,0
20	Трапезна, корпус № 85	2008; 2012; 2017	718,5

Отже, Заповідником за КПКВК 180(380)1490 визначено потребу на 9 років (на 2015–2023 роки) за загальним фондом на проведення ремонтно-реставраційних робіт в обсязі 640 740,0 тис. грн, що в 5 разів більше, ніж надано з державного бюджету Заповіднику на такі цілі протягом останніх 20 років.

У зв'язку з недостатнім фінансуванням, профільним Міністерством і Заповідником не створено належних умов для забезпечення збереження об'єктів державної власності, що є пам'ятками архітектури національного, місцевого значення, які перебувають в оперативному управлінні Заповідника. Як наслідок, створено суттєві ризики загрози поступового пошкодження та руйнування історичних будівель і споруд, відновлення яких потребуватиме значно більшого, ніж поточна потреба, обсягу коштів державного бюджету.

Таким чином, профільним Міністерством внаслідок неналежного забезпечення функції управління державним майном не приділялося відповідної уваги питанню збереження об'єктів світової та національної культурної спадщини, – комплексу будівель Києво-Печерської лаври. У результаті створено суттєві ризики щодо збереження об'єктів нерухомості, які розміщені на території Заповідника і є складовою об'єкта Світової культурної та природної спадщини ЮНЕСКО «Київ: Собор Святої Софії та прилеглі чернечі будівлі, Києво-Печерська Лавра».

3.2. Аналіз забезпечення функцій управління об'єктами державної власності Національного заповідника «Києво-Печерська лавра» іншими центральними органами виконавчої влади

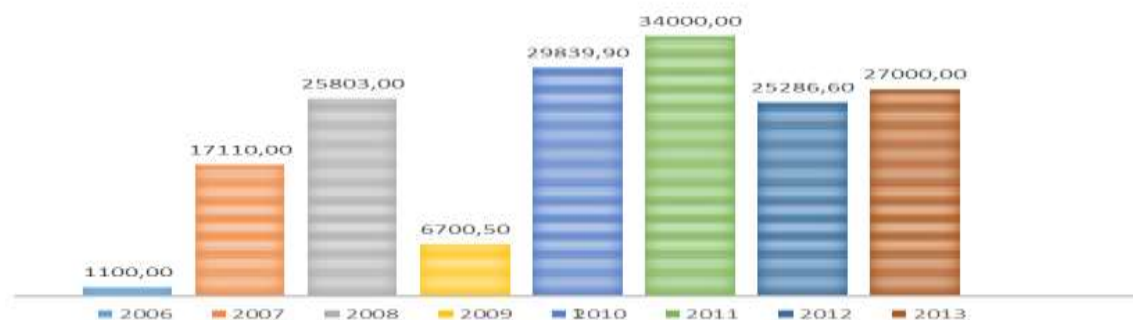
Мінрегіонбудом

Відповідно до законів про Державний бюджет України на 2006–2014 роки та розпоряджень Кабінету Міністрів України за окремими бюджетними програмами Мінрегіонбуду затверджено видатки розвитку в загальному обсязі 166 840,0 тис. грн на проведення невідкладних заходів з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації в Близьких печерах Києво-Печерської лаври та на інші заходи з ремонтно-реставраційних робіт будівель і споруд Заповідника.

Обсяги коштів, затверджених у 2006-2013 роках Мінрегіонбудом чоловічому монастирю на проведення невідкладних заходів з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації в Близьких печерах Києво-Печерської лаври та на інші заходи з ремонтно-реставраційних робіт будівель і споруд Заповідника, відображає діаграма 2.

**Діаграма 2. Обсяги коштів державного бюджету, затверджені у 2006–2013 роках
Мінрегіонбудом чоловічому монастирю**

тис. грн



Крім того, детальну інформацію про обсяги видатків, спрямовані Мінрегіонбуду згідно із законами про Державний бюджет України та розпорядженнями Уряду, в розрізі бюджетних програм і років наведено в таблиці 9.

Аналіз даних діаграми 2 і таблиці 9 свідчить, що найбільший обсяг коштів Мінрегіонбудом спрямовано чоловічому монастирю у 2011 році – 34 000,0 тис. грн, з яких 20 000,0 тис. грн – за КПКВК 2751800 та 14 000,0 тис. грн – згідно з підпунктом 5 пункту 2 постанови Кабінету Міністрів України від 28.03.2011 № 334 «Деякі питання використання у 2011 році державних капітальних видатків» за КПКВК 2751870.

Таблиця 9

Зведені дані щодо затверджених в законах про Державний бюджет України та розпорядженнях Кабінету Міністрів України обсягів видатків Мінрегіонбуду в розрізі років і бюджетних програм

тис. грн

Код та назва бюджетної програми	Законодавство	Роки							
		2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
2701710 «Проведення невідкладних заходів з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації в ближніх печерах Києво-Печерської Лаври»	Розпорядження Кабінету Міністрів України від 25 жовтня 2006 р. № 526-р «Про виділення коштів для проведення невідкладних заходів з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації в Ближніх печерах Києво-Печерської лаври»	1100							
2701800 «Проведення протизсувних заходів, інженерного захисту та протиаварійних робіт на території Києво-Печерської Лаври»	Закон України від 19 грудня 2006 р. № 489-V «Про Державний бюджет України на 2007 рік»		12395						
2701700 «Проведення невідкладних заходів з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації в ближніх печерах Києво-Печерської Лаври»	Розпорядження Кабінету Міністрів України від 13 березня 2007 р. № 94-р «Про виділення коштів для здійснення першочергових заходів щодо ліквідації наслідків надзвичайної ситуації на території Києво-Печерської лаври»		4715						

Продовження таблиці 9

Код та назва бюджетної програми	Законодавство	Роки							
		2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
2751800 «Проведення протизсувних заходів, інженерного захисту та протиаварійних робіт на території Києво-Печерської Лаври»	Закон України від 28 грудня 2007 р. № 107-VI «Про Державний бюджет України на 2008 рік»			25803					
	Закон України від 26 грудня 2008 р. № 835-VI «Про Державний бюджет України на 2009 рік»				6700,5				
	Закон України від 27 квітня 2010 р. № 2154-VI «Про Державний бюджет України на 2010 рік»					14318,1			
	Закон України від 23 грудня 2010 р. № 2857-VI «Про Державний бюджет України на 2011 рік»						20000		
	Закон України від 22 грудня 2011 р. № 4282-VI «Про Державний бюджет України на 2012 рік»							20000	
	Розпорядження Кабінету Міністрів України від 21 березня 2012 р. № 177-р «Деякі питання використання у 2012 році державних капітальних видатків»							5286,6	
	Закон України від 06 грудня 2012 р. № 5515-VI «Про Державний бюджет України на 2013 рік»								17000
2751710 «Здійснення першочергово заходів щодо ліквідації наслідків надзвичайної ситуації на території Києво-Печерської лаври»	Розпорядження Кабінету Міністрів України від 14 липня 2010 р. № 1410-р «Про виділення коштів для здійснення першочергових заходів з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації на території Києво-Печерської лаври»					15521,8			
	Підпункт 5 пункту 2 постанови Кабінету Міністрів України від 28 березня 2011 р. № 334 «Деякі питання використання у 2011 році державних капітальних видатків»						14000		
Всього	166 840,0	1100	17110	25803	6700,5	29839,9	34000	25286,6	27000

Найменше коштів (1 100,0 тис. грн) спрямовано Мінрегіонбудом чоловічому монастирю у 2006 році на підставі розпорядження Кабінету Міністрів України від 25 жовтня 2006 р. № 526-р «Про виділення коштів для проведення невідкладних заходів з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації в Близьких печерах Києво-Печерської лаври».

Встановлено, що Мінрегіонбудом як головним розпорядником коштів державного бюджету за КПКВК 2751800 і 2751870 у 2011–2013 роках у порушення норм пункту 9 Порядку 228 визначено чоловічий монастир одержувачем бюджетних коштів для проведення протизсувних заходів, інженерного захисту, протиаварійних та ремонтно-реставраційних робіт на

об'єктах Києво-Печерської лаври⁹. Як наслідок, чоловічому монастирю **неправомірно спрямовано з державного бюджету 86 286,6 тис. гривень.**

Чоловічий монастир не відповідав цілому ряду встановлених пунктом 9 Порядку 228 критеріїв для визначення одержувача бюджетних коштів (діють із січня 2011 року): досвід роботи за відповідним профілем не менше двох років та відповідна кваліфікація з урахуванням напрямку чи заходу бюджетної програми; виробничий потенціал і показники виробничої діяльності, науково-технічної бази; бездефіцитний фінансовий план на поточний рік, фінансово-економічний розрахунок (обґрунтування) здійснення заходів бюджетної програми; незбиткова діяльність за останні два роки тощо.

Мінрегіонбудом затверджено Порядок 97, згідно з пунктом 3 якого бюджетні кошти спрямовуються на проведення ремонтно-реставраційних робіт на об'єктах Києво-Печерської лаври.

Відповідно до пункту 4 Порядку 97 переліки об'єктів Києво-Печерської лаври, на яких проводяться ремонтно-реставраційні роботи за рахунок бюджетних коштів за КПКВК 2751800, формуються та затверджуються Мінрегіонбудом за пропозиціями розпорядника бюджетних коштів нижчого рівня чи одержувача бюджетних коштів, погодженими із Заповідником та профільним Міністерством.

У порушення вимог пункту 4 Порядку 97 профільним Міністерством та Заповідником такі переліки не погоджено. Як наслідок, на території Нижньої лаври проводились ремонтно-реставраційні роботи за рахунок коштів державного бюджету з порушенням Порядку 97 та без відома профільного Міністерства як органу управління державним майном і Заповідника як балансоутримача.

Слід зазначити, що Порядком 97 передбачено формування переліків об'єктів, на яких проводитимуться ремонтно-реставраційні роботи за рахунок бюджетних коштів, за пропозиціями, зокрема, одержувача бюджетних коштів – чоловічого монастиря, а не Заповідника, в оперативному управлінні якого перебувають такі об'єкти.

За інформацією профільного Міністерства, чоловічому монастирю надавались дозволи лише на забудову об'єктів «Гостинний корпус та контора», «Келія Гостинного Двору» та «Вхід до Дальніх та Варязьких печер».

При цьому протягом 2006–2013 років, коли Мінрегіонбудом виділялись чоловічому монастирю кошти з державного бюджету на ремонтно-реставраційні роботи, монастирем на території Нижньої лаври здійснювалося також будівництво інших об'єктів. Через незабезпечення профільним Міністерством як органом управління об'єктами державної власності і Заповідником як балансоутримувачем ефективного контролю за використанням відкритих асигнувань створено ризики використання бюджетних коштів не за цільовим призначенням.

⁹ На будівлях та спорудах державної власності, які перебувають в оперативному управлінні Заповідника та передані в безоплатне користування чоловічому монастирю на виконання Розпорядження 519.

Мінрегіонбудом наказом від 27.05.2009 № 211 Заповідник визначено розпорядником коштів державного бюджету в обсязі 7 000,0 тис. грн за КПКВК 2751800.

Водночас Мінрегіонбудом наказом від 09.12.2009 № 573 «Про деякі заходи щодо забезпечення виконання у 2009 році протизсувних заходів, інженерного захисту та протиаварійних робіт на території Києво-Печерської лаври» Заповідник визначено розпорядником коштів в обсязі лише 299,5 тис. грн (розроблення проєкту укріплення монастирських мурів (корпус № 91) і реконструкція підпірної стіни вздовж Ближньопечерної вулиці), а одержувачем решти коштів у сумі 6 700,5 тис. грн за КПКВК 2751800 у 2009 році – чоловічий монастир.

Причина зменшення обсягу коштів Заповіднику за КПКВК 2751800 – надання згоди Міністерством культури і туризму України (лист від 08.12.2009 № 2033/22/14-09 «Щодо ліквідації наслідків надзвичайної ситуації на території Києво-Печерської Лаври») на самостійне визначення Мінрегіонбудом замовника робіт, оскільки Заповідником не забезпечено своєчасного виконання протизсувних заходів, інженерного захисту та протиаварійних робіт на території Києво-Печерської лаври у 2009 році.

Отже, за пів місяця до завершення бюджетного періоду (2009 року) чоловічий монастир знову визначено одержувачем бюджетних коштів на проведення робіт.

Планом проведення на території Києво-Печерської лаври робіт у грудні 2009 році (протизсувних заходів, інженерного захисту та протиаварійних робіт), визначеним у додатку до наказу Мінрегіонбуду від 09.12.2009 № 573, передбачалося проведення чоловічим монастирем у другій половині грудня 2009 року робіт та заходів, зазначених у таблиці 10.

Таблиця 10

Перелік робіт (протизсувних заходів, інженерного захисту та протиаварійних робіт) на території Києво-Печерської лаври, визначений у додатку до наказу Мінрегіонбуду від 09.12.2009 № 573, які чоловічий монастир мав провести у другій половині грудня 2009 року

тис. грн						
№ з/п	Назва об'єкта/робіт	Орієнтовна кошторисна вартість робіт	Рік початку і закінчення робіт	Виконано станом на 01.01.2009	Залишок кошторисної вартості	План на 2009 рік відповідно до внесених змін
1	Проектно-вишукувальні роботи					
1.1	Проведення гідрогеологічного моніторингу в аварійних лабіринтах Ближніх печер і на території Нижньої лаври	82,2	2009	0	82,2	82,2
2	Протизсувні заходи, інженерний захист і протиаварійні роботи на території Заповідника, які необхідні для ліквідації надзвичайної ситуації					
2.1	Першорчергові ремонтно-реставраційні роботи на зруйнованих ділянках Монастирських мурів, XVII ст. (корпус № 92)	1832,548	2009-2010	0	1832,548	1675,0
2.2.	Підключення зливостоків до дренажно-штовальних систем з метою відведення гуртових вод та запобігання зсувам	258,648	2009	0	258,648	258,648

Продовження таблиці 10

№ з/п	Назва об'єкта/робіт	Орієнтовна кошторисна вартість робіт	Рік початку і закінчення робіт	Виконано станом на 01.01.2009	Залишок кошторисної вартості	План на 2009 рік відповідно до внесених змін
2.3.	Ліквідація дифузійного виносу ґрунту в підземних пустотах	29,260	2009	0	29,260	29,260
2.4.	Протизсувні заходи з реконструкції зовнішніх інженерних мереж (водопроводу, каналізації та теплових і електромереж) на території Києво-Печерської лаври з метою усунення їх аварійності	4655,324	2009	0	4655,324	2655,324
	Всього:					6 700,500

За отриманою контрольною групою Рахункової палати від Мінрегіонбуду інформацією (лист від 19.07.2023 № 11527/30/10-31, вхідний № 1148/05-1 від 20.07.2023), у 2009 році виділено та використано за КПКВК 2751800 7 000,0 тис. гривень.

Отже, незабезпечення Заповідником оперативного та ефективного управління коштами державного бюджету призвело до невикористання у 2009 році виділених через Мінрегіонбуд асигнувань, зміни одержувача бюджетних коштів та визначення чоловічого монастиря в подальшому одержувачем коштів на виконання протизсувних заходів, здійснення інженерного захисту та протиаварійних робіт на території Києво-Печерської лаври. У результаті профільне Міністерство відсторонилося від здійснення оперативного контролю за веденням робіт на території Заповідника, що створило ризики для належного збереження пам'яток архітектури національного та місцевого значення.

Національним агентством з питань підготовки та проведення в Україні фінальної частини чемпіонату Європи 2012 з футболу та реалізації інфраструктурних проектів у 2011–2012 роках за КПКВК 6651250 спрямовано Заповіднику 14 998,0 тис. гривень. Кошти використано в повному обсязі на проведення реставраційних робіт і пристосування для відвідування пам'ятки архітектури «Дзвіниця Успенського собору» (корпус № 81).

Таким чином, відсутність єдиного підходу до фінансування заходів із збереження та відновлення архітектурного комплексу Києво-Печерської лаври та щорічна зміна напрямів виконання бюджетних програм, суб'єктивний підхід до формування переліку об'єктів, які потребують проведення ремонтно-реставраційних робіт, свідчить про несистемність роботи профільного Міністерства та Мінрегіонбуду при розподілі і спрямуванні коштів на збереження національного надбання, як наслідок – руйнації пам'яток архітектури. Відсутність комплексного проекту ремонтно-реставраційних робіт і розпорошеність коштів унеможливили вирішення проблеми збереження комплексу Заповідника. Чоловічим монастирем без погодження Заповідника (балансоутримувач) виконувалися фрагментарні стабілізаційні проекти.

Протизсувні заходи, протиаварійні і ремонтно-реставраційні роботи на території комплексу Києво-Печерської лаври здійснювалися за відсутності взаємодії як між головними розпорядниками бюджетних коштів, так і між безпосередніми замовниками робіт, що створює загрозу для збереження і відновлення пам'ятки архітектури світового значення.

Фінансування ремонтно-реставраційних робіт на об'єктах комплексу Києво-Печерської лаври через декількох головних розпорядників бюджетних коштів (профільне **Міністерство, Мінрегіонбуд**) свідчить про відсутність єдиного підходу Міністерства фінансів України (відповідальне за формування Державного бюджету України) до вирішення проблеми збереження та розвитку Заповідника і унеможливорює **ефективне використання бюджетних коштів та ускладнює здійснення контролю за їх використанням.**

Планування в державному бюджеті призначень Мінрегіонбуду для проведення ремонтно-реставраційних робіт на об'єктах Заповідника, що належить до сфери управління профільного Міністерства, здійснювалося з порушенням статті 5 Закону 1805 (Мінрегіонбуд не є центральним органом виконавчої влади у сфері охорони культурної спадщини).

Таким чином, через відсутність єдиного підходу до здійснення видатків (визначення головного розпорядника коштів, розпорядника нижчого рівня та одержувача) на збереження об'єктів національної культурної спадщини, зокрема Заповідника, створені ризики незбереження нерухомих пам'яток національного та місцевого значення.

Внаслідок недофінансування Заповідника на проведення ремонтно-реставраційних робіт створено ризик втрати пам'яток. Зволікання із своєчасним проведенням таких робіт щороку призводить до збільшення руйнувань пам'яток архітектури, відповідно – до додаткових видатків державного бюджету.

4. АНАЛІЗ СТАНУ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ ТА ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ У МІНІСТЕРСТВІ КУЛЬТУРИ ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ І НАЦІОНАЛЬНОМУ ЗАПОВІДНИКУ «КИЄВО-ПЕЧЕРСЬКА ЛАВРА» ЩОДО УПРАВЛІННЯ ОБ'ЄКТАМИ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАСНОСТІ

Профільне Міністерство як головний розпорядник коштів державного бюджету в особі керівника відповідно до частини третьої статті 26 Бюджетного кодексу України зобов'язано організовувати внутрішній контроль і внутрішній аудит та забезпечувати їх здійснення у міністерстві, установах та організаціях, що належать до сфери його управління.

Встановлено, що підпорядкування та звітування щодо діяльності відділу внутрішнього аудиту у профільному Міністерстві здійснювалося у 2020 році – заступнику Міністра та у 2021–2022 роках і I півріччі 2023 року – державному секретарю, що суперечить вимогам частини третьої статті 26 Бюджетного кодексу України, абзацу третього пункту 9

Порядку 1001, пункту 2 Стандарту 2 «Незалежність і об'єктивність» розділу II Стандартів внутрішнього аудиту, затверджених наказом Міністерства фінансів України від 04.10.2011 № 1247, свідчить про незабезпечення організаційної незалежності підрозділу внутрішнього аудиту, яка передбачає безпосереднє підпорядкування та підзвітність керівникові установи.

Отже, МКІП не забезпечено організаційної незалежності підрозділу внутрішнього аудиту, яка передбачає безпосереднє підпорядкування та підзвітність керівникові установи (Міністру).

Довідково. Пунктом 5 Основних засад визначено, що система внутрішнього контролю в установі складається з п'яти елементів: внутрішнє середовище; управління ризиками; заходи контролю; інформація та комунікація (інформаційний та комунікаційний обмін); моніторинг. Зазначені елементи взаємопов'язані, стосуються всієї діяльності та фінансових і нефінансових процесів в установі. Керівник установи забезпечує належне функціонування та зв'язок усіх елементів внутрішнього контролю.

Аналіз засвідчив, що Заповідником у порушення вимог абзаців другого-третього пункту 5 та абзацу другого пункту 6 Основних засад не розроблялися і не затверджувалися внутрішні документи, спрямовані на забезпечення функціонування елементів внутрішнього контролю з урахуванням вимог, установлених Основними засадами, переліки розпорядчих актів, інших внутрішніх документів, які регулюють внутрішнє середовище, управління ризиками і моніторинг, тобто керівництвом Заповідника не забезпечено на належному рівні функціонування та взаємозв'язку усіх елементів внутрішнього контролю.

Таким чином, здійснити належну оцінку виконання покладених на працівників завдань і функцій та вжиття у разі необхідності відповідних заходів реагування і контролю не є можливим.

Положенням 885 не передбачено покладання повноважень з організації внутрішнього контролю і внутрішнього аудиту на Міністра та забезпечення їх здійснення в Міністерстві, на підприємствах, в установах та організаціях, які належать до сфери його управління, що є недотриманням частини третьої статті 26 Бюджетного кодексу України¹⁰.

Профільним Міністерством протягом 2019–2022 років не розроблено та не затверджено **внутрішніх документів**, спрямованих на забезпечення функціонування елементів внутрішнього контролю з урахуванням вимог пункту 6 Основних засад, а також не дотримано вимог абзацу четвертого пункту 6 Основних засад у частині інформування керівництва установи про ризики, що виникають під час виконання покладених на нього завдань і функцій, вжиття заходів контролю, здійснення моніторингу, обміну інформацією.

Отже, в профільному Міністерстві протягом 2019–2022 років не організовано належного внутрішнього контролю в установах, які належать

¹⁰ Розпорядники бюджетних коштів в особі їх керівників організовують внутрішній контроль і внутрішній аудит та забезпечують їх здійснення у своїх установах і на підприємствах, в установах та організаціях, що належать до сфери управління таких розпорядників бюджетних коштів.

до сфери його управління, зокрема у Заповіднику, що призвело до недотримання вимог підпункту 2 пункту 8 Основних засад: внутрішніми документами Міністерства не врегульовано питання управління ризиками.

МКІП на виконання статті 26 Бюджетного кодексу України та відповідно до пункту 5 Положення 885 наказом від 03.04.2020 № 1644 затвердило Інструкцію з організації внутрішнього контролю в Міністерстві культури та інформаційної політики України, але у наказі не визначено структурних підрозділів і посадових осіб, відповідальних за своєчасну підготовку, складання та подання документів з організації внутрішнього контролю в Міністерстві.

Як наслідок, є ризики неналежної організації системи внутрішнього контролю на рівні Міністерства та неналежного виконання МКІП завдань і повноважень, зокрема щодо управління державним майном, у тому числі об'єктами державної власності, що перебувають в оперативному управлінні Заповідника.

Крім того, МКІП у порушення вимог розділу III Інструкції 1644 не забезпечено розроблення та затвердження плану реалізації заходів контролю та моніторингу впровадження їх результатів, як наслідок, не систематизовано стратегічних та операційних цілей профільного Міністерства.

МКІП на виконання пункту 10 Основних засад надсидало Міністерству фінансів України звіти про стан організації та здійснення внутрішнього контролю у розрізі елементів внутрішнього контролю в МКІП за 2021 та 2022 роки.

Встановлено, що звіт за 2022 рік МКІП містить інформацію про розпочату в профільному Міністерстві роботу з управління ризиками відповідно до Основних засад, що не відповідає дійсності.

Таким чином, у порушення вимог частини третьої статті 26 Бюджетного кодексу України **профільним Міністерством не забезпечено дієвого внутрішнього контролю як в апараті Міністерства, так і в Заповіднику**, що згідно з пунктом 40 частини першої статті 116 Бюджетного кодексу України є порушенням бюджетного законодавства¹¹.

Керівництво профільного Міністерства не отримувало об'єктивних і незалежних висновків щодо стану внутрішнього контролю у Міністерстві та Заповіднику, отже, не володіло достатньою інформацією для прийняття об'єктивних управлінських рішень. Як наслідок, є ризики невиконання Міністерством повноважень у сфері охорони культурної спадщини, що може призвести до неефективного використання коштів державного бюджету та незабезпечення виконання необхідних заходів у сфері охорони культурної спадщини.

Аналіз засвідчив, що підрозділом внутрішнього аудиту профільного Міністерства у 2019–2022 роках аудити в Заповіднику не проводилися.

На виконання наказу МКІП від 31.12.2022 № 548 «Про проведення перевірки з окремих питань діяльності Національного заповідника «Києво-

¹¹ Інші випадки порушення бюджетного законодавства учасником бюджетного процесу.

Печерська лавра» (із змінами, внесеними наказом МКІП від 13.01.2023 № 7 «Про внесення змін до наказу Міністерства культури та інформаційної політики України від 31.12.2022 № 548») комісією МКІП під головуванням начальника відділу аудиту проведено перевірку окремих питань діяльності Заповідника, результати якої відображено в акті про результати перевірки з окремих питань діяльності Національного заповідника «Києво-Печерська лавра» від 21.02.2023 № 25-22/01.

Таким чином, незважаючи на наявність у Міністерства як головного розпорядника коштів державного бюджету інформації щодо проблемних питань у діяльності Заповідника (незадовільний технічний стан великої кількості об'єктів нерухомого майна, що є пам'ятками національного та місцевого значення, недотримання умов договорів (оренди, безоплатного користування, охоронних договорів) під час користування державним майном Заповідника чоловічим монастирем та іншими орендарями), підрозділом внутрішнього аудиту профільного Міністерства впродовж 2019–2022 років контрольні заходи в Заповіднику не проводилися.

Як наслідок, у 2019–2022 роках головним розпорядником коштів державного бюджету МКІП не забезпечено виконання частини другої статті 19 та частин першої і третьої статті 26 Бюджетного кодексу України.

5. СТАН ВИКОНАННЯ РЕКОМЕНДАЦІЙ (ПРОПОЗИЦІЙ), НАДАНИХ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ ПОПЕРЕДНЬОГО АУДИТУ РАХУНКОВОЇ ПАЛАТИ

Рахунковою палатою у 2019 році проведено аудит ефективності використання коштів державного бюджету, виділених Міністерству культури України на збереження історико-культурної та архітектурної спадщини в національних і державних заповідниках, здійснення заходів з охорони культурної спадщини, паспортизації, інвентаризації та реставрації пам'яток архітектури, культури та світової спадщини ЮНЕСКО.

Згідно з рішенням Рахункової палати від 28.05.2019 № 12-4 профільному Міністерству надіслано це рішення з пропозиціями щодо усунення виявлених порушень і недоліків.

МКІП за результатами розгляду рішення Рахункової палати розроблено та затверджено План заходів щодо усунення порушень і недоліків, виявлених Рахунковою палатою за результатами аудиту ефективності використання коштів, виділених Міністерству культури України на збереження історико-культурної та архітектурної спадщини в національних і державних заповідниках, здійснення заходів з охорони культурної спадщини, паспортизації, інвентаризації та реставрації пам'яток архітектури, культури та Світової спадщини ЮНЕСКО, про що повідомлено Рахункову палату.

Профільним Міністерством не надано до аналізу цей План заходів, наказ, яким його затверджено, а також **пояснень щодо причин ненадання документів**. Як наслідок, унеможливлено здійснення аналізу реагування профільним Міністерством на рекомендації Рахункової палати за

результатами аудиту. Крім того, є сумніви щодо наявності цього Плану взагалі у МКІП, а отже – щодо надання Рахунковій палаті достовірної інформації на виконання вимог статті 36 Закону України «Про Рахункову палату».

Встановлено такий стан виконання рекомендацій Рахункової палати:

- провести конкурс на посаду генерального директора Національного Києво-Печерського історико-культурного заповідника» – не виконано, конкурс не проводився;

- забезпечити оформлення прав на земельні ділянки, які перебувають у користуванні Заповідника, – не виконано, станом на 01.07.2023 права на земельні ділянки, які перебувають у користуванні Заповідника, не оформлено;

- впровадити в Міністерстві єдину уніфіковану державну систему обліку та збереження нерухомої культурної спадщини України, надання вільного доступу до загальної інформації про об'єкти нерухомої культурної спадщини та оприлюднення відповідної публічної інформації у формі відкритих даних – не виконано, на офіційному сайті МКІП оприлюднено Державний реєстр нерухомих пам'яток України у вигляді таблиці у форматі EXEL.

Профільне Міністерство листом від 22.11.2021 № 13919/31 повідомило Рахункову палату, що з 01.01.2021 набрали чинності зміни до Закону 1805, зокрема статтю 13 цього Закону доповнено пунктом 4, відповідно до якого Державний реєстр нерухомих пам'яток України включає геопросторові дані, метадані та сервіси, оприлюднення, інша діяльність з якими та доступ до яких здійснюються у мережі «Інтернет»;

- провести внутрішній аудит використання Заповідниками коштів за КПКВК 1801490 та детально проаналізувати причини виявлених Рахунковою палатою порушень і недоліків – за інформацією профільного Міністерства, виконано, при цьому в Міністерстві немає акта про проведення аудиту.

Профільне Міністерство листом від 13.07.2021 № 8050/31 повідомило Рахункову палату, що відповідно до Операційного плану діяльності з внутрішнього аудиту Міністерства культури та інформаційної політики України на 2020 рік проведено плановий внутрішній аудит ефективності бюджетної програми 3801490 «Збереження історико-культурної та архітектурної спадщини в національних і державних заповідниках» на тему «Оцінка повноти досягнення запланованих цілей, виявлення проблем у виконанні бюджетної програми та розробка пропозицій щодо підвищення ефективності використання державних ресурсів».

Під час проведення аналізу акт внутрішнього аудиту контрольній групі профільним Міністерством не надано. За поясненням відділу внутрішнього аудиту, МКІП не забезпечено приймання-передавання справ від попередніх працівників структурного підрозділу внутрішнього аудиту при їх звільненні. Отже, профільним Міністерством не дотримано вимог статті 89 Закону України «Про державну службу» та Правил організації діловодства та архівного зберігання документів у державних органах, органах місцевого самоврядування, на підприємствах, в установах і організаціях, затверджених наказом Міністерства юстиції України від 18 червня 2015 р.

№ 1000/5, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 22 червня 2015 р. за № 736/27181.

Таким чином, із наданих Рахунковою палатою чотирьох рекомендацій, що стосувалися Заповідника, Міністерством не виконано жодної.

ВИСНОВКИ

1. Профільним Міністерством не забезпечено своєчасності і повноти прийняття управлінських рішень щодо належного збереження та утримання об'єктів нерухомого державного майна, що розміщені на території Заповідника та є пам'ятками архітектури національного та місцевого значення, здійснення ефективного управління цими об'єктами державної власності, а також дієвого внутрішнього контролю.

На проведення ремонтно-реставраційних робіт на території Заповідника загалом спрямовано **388 776,3 тис. грн** бюджетних коштів, з яких:

чоловічому монастирю з державного бюджету – **166 840,0 тис. грн**, що становить 43 відс. загального обсягу бюджетних призначень на проведення ремонтно-реставраційних робіт на території Києво-Печерської лаври (головний розпорядник коштів – Мінрегіонбуд);

Заповіднику – **221 936,3 тис. грн** (57 відс.), у тому числі:

- з державного бюджету (головний розпорядник коштів – профільне Міністерство) – 158 268,6 тис. грн;

- спонсорська допомога через профільне Міністерство – 40 795,1 тис. грн;

- з державного бюджету іншими органами центральної виконавчої влади – 15 297,5 тис. грн, зокрема:

Мінрегіонбудом у 2009 році за КПКВК 2751800 – 299,5 тис. грн;

Національним агентством з питань підготовки та проведення в Україні фінальної частини чемпіонату Європи 2012 року з футболу та реалізації інфраструктурних проектів за **КПКВК 6651250** у 2011–2012 роках – 14 998,0 тис. грн;

- з місцевого бюджету впродовж 1995–2002 років – 7 575,1 тис. гривень.

Законами про Державний бюджет України на **2004–2013 роки** та окремими постановами Кабінету Міністрів України **Мінрегіонбуд** визначено головним розпорядником бюджетних коштів (**166 840,0 тис. грн**) за бюджетними програмами на проведення протизсувних заходів, інженерного захисту та протиаварійних робіт на території Києво-Печерської лаври, які спрямовано чоловічому монастирю як одержувачу таких коштів.

Профільним Міністерством кошти державного бюджету надавалися Заповіднику з **2003 по 2021 рік** на проведення ремонтно-реставраційних робіт за вісьмома бюджетними програмами на загальну суму **158 268,6 тис. грн**: **2003–2005 роки** – 7 464,6 тис. грн за **КПКВК 1805020**; **2006–2011 роки** – 7 308,6 тис. грн за **КПКВК 1802030**; **2012–2019 роки** – 43 052,2 тис. грн за **КПКВК 1801490** (основна бюджетна програма, за якою здійснювалося фінансування на утримання Заповідника); **2006 рік** – 5,0 тис. грн за **КПКВК 1801820**; **2009 рік** – 210,9 тис. грн за **КПКВК 1801370**; **2010 рік** –

36 498,7 тис. грн за КПКВК 1801210; 2016–2020 роки – 36 231,4 тис. грн за КПКВК (180)3801170; 2021 рік – 27 497,2 тис. грн за КПКВК 3801340.

Протягом 2022 – I півріччя 2023 року МКІП видатки на проведення реконструкції та реставрації пам'яток архітектури Заповіднику за жодною бюджетною програмою не затверджувались.

Крім того, Заповіднику спрямовано загалом **15 297,5 тис. грн коштів державного бюджету іншими центральними органами виконавчої влади:**

2009 рік – 299,5 тис. грн Мінрегіонбудом за КПКВК 2751800;

2011–2012 роки – 14 998,0 тис. грн Національним агентством з питань підготовки та проведення в Україні фінальної частини чемпіонату Європи 2012 року з футболу та реалізації інфраструктурних проєктів за КПКВК 6651250.

Заповіднику у 2019 році також надано **благодійну допомогу** громадською організацією «Андріївсько-Пейзажна Ініціатива» в розмірі **40 983,8 тис. грн**, яку використано на проведення ремонтно-реставраційних робіт будівлі церкви Спаса на Берестові.

Схема фінансування ремонтно-реставраційних робіт на об'єктах, що перебувають у державній власності та в оперативному управлінні Заповідника, за участі декількох центральних органів виконавчої влади не забезпечила належного збереження нерухомих пам'яток архітектури національного і місцевого значення.

Виконання робіт на території Заповідника здійснювалося з порушенням вимог чинного законодавства, за нормативної неврегульованості, відсутності взаємодії як між головними розпорядниками бюджетних коштів, так і між безпосередніми замовниками робіт, що створювало ризики незбереження та невідновлення пам'яток архітектури національного і місцевого значення.

2. Встановлено, що профільним Міністерством не забезпечено виконання повноважень з управління об'єктами Заповідника.

2.1. Під час використання Заповідником коштів Державного бюджету України на проведення ремонтно-будівельних і реставраційних робіт у сумі 11 861,7 тис. грн:

1 897,0 тис. грн за КПКВК 1801490 використано нерезультативно на виготовлення проєктно-кошторисної документації (ремонтно-реставраційні роботи не проводилися) через неефективні управлінські рішення керівництва профільного Міністерства та Заповідника щодо своєчасного забезпечення проведення ремонтно-реставраційних робіт;

80,0 тис. грн за КПКВК 1801490 використано непродуктивно на виконання проєктних робіт I черги Генерального плану розвитку;

9 884,7 тис. грн за КПКВК 1801490 не використано та списано з рахунків обліку через особливості проведення видатків у кінці 2013 року.

2.2. Заповідником недоотримано 335,8 тис. грн доходів унаслідок несплати ФОП Ш. орендної плати за договором оренди нерухомого майна, яке належить до державної власності, що створило ризики втрат державного бюджету.

2.3. Аналіз засвідчив інші порушення законодавства: завищено в бухгалтерському обліку Заповідника кількість будівель за рахунок наявних у складі основних засобів двох об'єктів на території Нижньої лаври («Автоклавна» та «Котельня»), які перебували в безоплатному користуванні чоловічого монастиря згідно з Договором 2 і у 2015 році демонтовані ним як такі, що непридатні до використання і перебували в аварійному стані, без дозволу Заповідника. Як наслідок, балансову вартість основних засобів Заповідника станом на 01.07.2023 **завищено на 300,4 тис. гривень.**

2.4. Профільним Міністерством у порушення підпункту 28 частини першої статті 6 Закону 185 за 10 років не забезпечено оформлення прав постійного користування земельними ділянками.

У Заповідника на момент аналізу не оформлено прав постійного користування земельними ділянками, оскільки не здійснено державної реєстрації цих прав, передбаченої статтею 125 Земельного кодексу України

3. Мінрегіонбудом як головним розпорядником коштів державного бюджету за КПКВК 2751800 і КПКВК 2751870 з 2011 по 2013 рік чоловічий монастир визначено в порушення норм пункту 9 Порядку 228 одержувачем бюджетних коштів для проведення протизсувних заходів, інженерного захисту, протиаварійних та ремонтно-реставраційних робіт на об'єктах Києво-Печерської лаври. Як наслідок, чоловічому монастирю неправомірно надано з державного бюджету 86 286,6 тис. гривень.

4. Профільне Міністерство як орган управління не забезпечило ефективного управління об'єктами державної власності Заповідника.

У порушення статті 6 Закону 185 не забезпечено обліку об'єктів державної власності (будівель та споруд), розташованих на території Заповідника. У результаті на балансі Заповідника обліковуються два об'єкти, що розміщувались на території Нижньої лаври («Автоклавна» та «Котельня»), перебували в безоплатному користуванні чоловічого монастиря згідно з Договором 2 та у 2015 році ним демонтовані як аварійні. Крім того, не зареєстровано права державної власності на 18 об'єктів, які самочинно реконструйовано чоловічим монастирем. На території Заповідника також є 9 об'єктів нерухомого майна, які не обліковуються на його балансі.

Аналіз засвідчив, що фактична кількість будівель і споруд Заповідника становить 176 од. і є меншою на 2 одиниці. При цьому балансову вартість основних засобів Заповідника станом на 01.07.2023 завищено на 300,4 тис. грн за рахунок наявних у бухгалтерському обліку двох об'єктів, демонтованих чоловічим монастирем на території Нижньої лаври.

5. Встановлено, що до Державного реєстру нерухомих пам'яток України профільним Міністерством включено 133 пам'ятки (95,0 відс. загальної кількості), в тому числі національного значення – 44 (100 відс.); місцевого – 89 (93 відсотки). При цьому 7 пам'яток місцевого значення не включено: «В'їзна брама до господарчого двору», корпус № 82а; корпус № 114а з в'їзною брамою та корпус № 114б з в'їзною брамою (розділені на чотири окремих об'єкти-пам'ятки: «Теплі готельні номери», «Будинок

настоятеля», «Західна брама», «Північна брама»); «Келії гостинного двору», корпус № 57, «Огорожа на в'їзді до Нижньої Лаври», корпус №71в.

Таким чином, профільним Міністерством упродовж 10 років (з часу передачі майна Заповідника до державної власності) **не забезпечено включення 7 об'єктів нерухомих пам'яток Заповідника до Державного реєстру нерухомих пам'яток України**, що свідчить про нездійснення профільним Міністерством контролю у сфері охорони культурної спадщини.

На час аналізу на території Нижньої лаври **розміщувалися 9 об'єктів** – поховань діячів науки та культури, героїв визвольних битв, інших визначних осіб, які **не передані місцевими органами управління до центрального органу управління – профільного Міністерства**. Станом на 01.07.2023 об'єкти не обліковувалися Заповідником.

6. У порушення статті 19 Закону України від 08 червня 2000 р. № 1805 «Про охорону культурної спадщини» (далі – Закон 1805) у складі непередбачуваних активів обліковуються пам'ятки без визначення майнової цінності, оскільки профільним Міністерством не забезпечено бюджетного фінансування на проведення їх грошової оцінки.

7. Через незабезпечення ефективного контролю профільним Міністерством як органом управління об'єктами державної власності та Заповідником як балансоутримувачем, державне майно (79 об'єктів) згідно з актами приймання-передавання від 19.07.2013 № 1 «Про передачу у безоплатне користування 76 об'єктів» і від 04.10.2013 № 2 «Про передачу у безоплатне користування об'єктів, розташованих по вул. Лаврській, 11, у м. Києві», затвердженими наказом Мінкультури від 16.07.2013 № 651, передане чоловічому монастирю у безоплатне користування без зазначення вартості об'єктів і терміну дії договору.

Аналіз засвідчив, що, внаслідок незабезпечення Заповідником належного контролю за наявністю, станом та цільовим використанням чоловічим монастирем переданого йому в безоплатне користування державного майна, будівлі та споруди використовувалися з порушенням договірних умов.

Так, у порушення вимог частини першої статті 17 Закону України «Про свободу совісті та релігійні організації», підпункту 1) підпункту 3.2 пункту 3 Договору 2 чоловічим монастирем об'єкт «Підвал: «Експлікація» (корпус № 135) використовувався не для власних потреб, а був переданий у користування третій особі – ресторану «Купол».

Чоловічим монастирем більше 15 років **не укладались охоронні договори на 11 пам'яток архітектури місцевого значення**, які ним використовувались, що є недотриманням статті 23 Закону 1805 і пункту 5.2 Договору 2.

Крім того, через неефективний контроль профільного Міністерства та Заповідника за здійсненням ремонтно-будівельних робіт на території Нижньої лаври, **чоловічим монастирем самовільно перебудовано 18 об'єктів державної власності**. Несанкціонована перебудова суттєво ускладнила державну реєстрацію Заповідником права власності на ці об'єкти.

У порушення вимог статей 22, 24 і 26 Закону 1805 **чоловічий монастир не утримував пам'яток архітектури в належному стані, здійснював їх**

добудови/перебудови без погодженої науково-проектної документації та дозволу органу охорони культурної спадщини.

Чоловічим монастирем не забезпечено максимального збереження автентичних архітектурних елементів та конструкцій пам'яток, переданих йому Заповідником у безоплатне користування. У результаті **пам'ятки архітектури зазнали значних змін їх історичного зовнішнього вигляду.**

На території Нижньої лаври **чоловічим монастирем** всупереч умовам Договору 2, вимогам охоронних договорів щодо отримання дозволів профільного Міністерства та Заповідника, за відсутності погодження ЮНЕСКО та необхідної погоджувальної архітектурно-будівельної документації **самовільно побудовано 36 будівель і споруд, з яких 15 – це капітальні будівлі.**

8. Встановлено, що до акта приймання-передавання державного майна Заповідника від 05.06.2023 Комісією з приймання-передавання державного майна Національного заповідника «Києво-Печерська лавра», склад якої затверджено наказом МКІП від 20.03.2023 № 144 (у редакції наказу МКІП від 06.04.2023 № 161), **включено два об'єкти, демонтовані чоловічим монастирем у 2015 році, при цьому не включено наявних на території Нижньої лаври 36 новобудов, які виявлено Заповідником під час інвентаризації у 2019 і 2022 роках, 9 об'єктів – поховань діячів науки та культури, героїв визвольних битв та інших визначних осіб.**

Як наслідок, відображена в акті приймання-передавання від 05.06.2023 **кількість переданих Заповіднику об'єктів не відповідає дійсності, що свідчить про службу недбалість у діях членів комісії, а також може свідчити про підроблення документів.**

Встановлено, що **Заповідником корпус № 34 «Лазня братська» не передавався** чоловічому монастирю ні за Розпорядженням 519, ні за Договором 2 та актами приймання-передавання у 2013 році.

Підтвердними документами щодо законності передачі корпусу № 34 (рішення Уряду, дозволу Міністерства, договори оренди) Заповідник не володіє, до аналізу такі документи не надані.

Отже, **пам'ятка архітектури місцевого значення «Лазня братська» (корпус № 34) 11 років незаконно перебувала в безоплатному користуванні чоловічого монастиря.** Заповідником і профільним Міністерством не вжито заходів щодо оформлення договірних відносин на передачу в оренду чоловічому монастирю корпусу № 34. У результаті державне майно всупереч чинному законодавству, пункту 6 Положення 2390 **використовувалось чоловічим монастирем незаконно.**

9. УТОПК як орендарем порушено умови Охоронного договору 6 щодо користування державним майном: 306,1 кв. м (27 відс. площі приміщень, які перебувають у безпосередньому користуванні УТОПК) **здається в суборенду стороннім суб'єктам господарювання для провадження діяльності без погодження із Заповідником.** При цьому аналіз даних бухгалтерського обліку Заповідника засвідчив, що заборгованість УТОПК перед Заповідником за електричну енергію станом на 01.07.2023 – 137,6 тис. грн (2022 рік –

27,2 тис. грн, 2023 рік – 110,4 тис. грн), що є додатковим фінансовим навантаженням на державний бюджет.

10. Заповідник провадив діяльність за відсутності Генерального плану розвитку, щорічних планів та згідно з Планом організації території, який потребує внесення змін, що створило ризики загрози для збереження пам'яток архітектури національного та місцевого значення.

Крім того, з 2012 по 2021 рік наглядова рада Національного Києво-Печерського історико-культурного заповідника як колегіальний орган здійснення контролю за збереженням і використанням державного майна, переданого в оперативне управління Заповіднику, не діяла.

11. Внаслідок незатвердження у 2019–2022 роках внутрішніх розпорядчих документів, що регламентують процеси, операції внутрішнього середовища та механізму управління ризиками, проведення заходів контролю, визначення відповідальної особи за здійснення координації управління ризиками, проведення моніторингу, інформаційного та комунікаційного обміну, а також координацію роботи з організації ефективного внутрішнього контролю, в профільному Міністерстві не забезпечується належний рівень внутрішнього контролю за виконанням завдань і повноважень, зокрема щодо управління державним майном, що перебуває в оперативному управлінні Заповідника.

Крім того, незважаючи на наявність у профільного Міністерства як головного розпорядника коштів державного бюджету інформації щодо проблемних питань у діяльності Заповідника (незадовільний технічний стан великої кількості об'єктів нерухомого майна, що є пам'ятками національного та місцевого значення, недотримання умов договорів (оренди, безоплатного користування, охоронних договорів) під час користування державним майном Заповідника чоловічим монастирем та іншими орендарями), підрозділом внутрішнього аудиту впродовж 2019–2022 років аудит в Заповіднику не проводився.

Таким чином, у порушення вимог частини третьої статті 26 Бюджетного кодексу України профільним Міністерством не забезпечено дієвого внутрішнього контролю як у власному апараті, так і в Заповіднику.

12. Профільним Міністерством не вжито дієвих заходів щодо реалізації рекомендацій відповідно до рішення Рахункової палати від 28.05.2019 № 12-4 за результатами попереднього контрольного заходу, зокрема не виконано жодної з 4 рекомендацій, що стосувалися Заповідника.

ПРОПОЗИЦІЇ

1. Рішення Рахункової палати та Звіт про результати аналізу управління об'єктами Національного заповідника «Києво-Печерська лавра» (Національного Києво-Печерського історико-культурного заповідника), що мають фінансові наслідки для державного бюджету (далі – Звіт про результати аналізу), надіслати Верховній Раді України протягом 15 днів з дня затвердження цього Звіту.

2. Рішення Рахункової палати і Звіт про результати аналізу у порядку інформування надіслати Комітету Верховної Ради України з питань гуманітарної та інформаційної політики.

3. Про результати аналізу повідомити народного депутата України Сергія Рудика шляхом надсилання йому рішення Рахункової палати і Звіту про результати аналізу.

4. Відомості про результати аналізу управління об'єктами Національного заповідника «Києво-Печерська лавра» (Національного Києво-Печерського історико-культурного заповідника), що мають фінансові наслідки для державного бюджету, у формі рішення Рахункової палати надіслати Кабінету Міністрів України та рекомендувати:

визначати єдиним органом центральної виконавчої влади, через який здійснюватиметься фінансування ремонтно-реставраційних робіт на території Заповідника, МКІП, що є органом управління державним майном;

доручити МКІП спільно з Міністерством фінансів України забезпечити граничним обсягом визначену Заповідником потребу у видатках розвитку для своєчасного виконання ремонтно-реставраційних робіт на пам'ятках архітектури, включених до списку об'єктів Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО, з метою їх збереження.

5. Рішення Рахункової палати та Звіт про результати аналізу надіслати МКІП та рекомендувати:

- розробити і затвердити план заходів щодо виконання наданих за результатами аналізу рекомендацій та у встановленому законодавством порядку інформувати Рахункову палату про стан його виконання;

- розробити план управління об'єктом Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО «Київ: Собор Святої Софії та прилеглі монастирські споруди, Києво-Печерська Лавра» у термін, визначений підпунктом 4 пункту 85 Плану заходів з реалізації Стратегії людського розвитку на 2021–2023 роки, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 09 грудня 2021 р. № 1617-р;

- забезпечувати здійснення контролю за ефективним використанням та збереженням об'єктів Заповідника, які є об'єктами культурної спадщини національного значення та Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО;

- забезпечити державну реєстрацію права постійного користування на земельні ділянки, на яких розміщується Заповідник;

- забезпечити внесення до Державного реєстру нерухомих пам'яток України 7 об'єктів нерухомого майна, розміщених на території Нижньої лаври Заповідника;

- вирішити питання списання з обліку Заповідника двох демонтованих будівель, що перебували в аварійному стані: «Автоклавна» та «Котельня»;

- здійснити передачу на баланс Заповідника виявлених на території Нижньої лаври 36 новобудов та 9 об'єктів, зокрема поховань діячів науки та культури, героїв визвольних битв, інших визначних осіб, а також іншого наявного майна;

- забезпечити внесення змін до Плану організації території Заповідника;

- забезпечити погодження планів роботи Заповідника на кожен рік;

- визначити доцільність перебування у будівлях Заповідника Національного музею українського народного декоративного мистецтва, Музею театрального, музичного та кіномистецтва України, Музею книги та друкарства України, які розміщуються там згідно з рішенням Київської міської ради від 15.07.2010 № 1286/4724 (із змінами від 23.06.2011 № 277/5664), і прийняти відповідне рішення з цього питання;

- створити спеціальну комісію для вирішення питань збереження об'єктів культурної спадщини Заповідника та визначення розмірів видатків на ремонт і реставрацію будівель і споруд, розміщених на території Нижньої лаври, які повернені Заповіднику чоловічим монастирем з безоплатного користування;

- вживати заходів спільно з Міністерством фінансів України щодо забезпечення граничним обсягом визначеної Заповідником потреби у видатках розвитку для своєчасного виконання ремонтно-реставраційних робіт на пам'ятках архітектури, включених до списку об'єктів Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО, з метою їх збереження;

- забезпечити виділення бюджетних асигнувань Заповіднику для здійснення грошової оцінки пам'яток та експертної оцінки об'єктів нерухомого майна, зокрема виявлених новобудов на його території;

- забезпечити дієвий внутрішній контроль за плануванням бюджетних видатків та ефективним використанням бюджетних коштів, виділених на проведення будівельно-ремонтних і реставраційних робіт об'єктів культурної спадщини Заповідника.

6. Рішення Рахункової палати та Звіт про результати аналізу надіслати Заповіднику та рекомендувати:

- розробити та затвердити план заходів щодо усунення виявлених аналізом порушень і недоліків та інформувати Рахункову палату про стан його виконання;

- здійснити державну реєстрацію права постійного користування на земельні ділянки;

- укласти охоронні договори на всі об'єкти нерухомого майна, що є пам'ятками національного та місцевого значення;

- встановити охоронні дошки і охоронні знаки на всі пам'ятки культурної спадщини;

- провести грошову оцінку 60 об'єктів пам'яток, які обліковуються за заниженою оцінкою або балансова вартість яких дорівнює умовно 1 грн;

- привести дані бухгалтерського обліку щодо нерухомого майна, зокрема аналітичний облік будівель і споруд, у відповідність до фактичної кількості такого майна;

- забезпечити дієвий контроль за використанням і збереженням державного майна, яке перебуває в оперативному управлінні, а також за майном, переданим в оренду/користування;

- не допускати надалі передачу в оренду державного майна всупереч вимогам законодавства та Положення 2093;

- забезпечити дієвий внутрішній контроль за плануванням бюджетних видатків та ефективним використанням бюджетних коштів, виділених на проведення будівельно-ремонтних і реставраційних робіт об'єктів культурної спадщини.

7. Про виявлені під час аналізу ознаки кримінального правопорушення в частині управління об'єктами нерухомого майна, що є пам'ятками державного та місцевого значення, а також витрачання коштів за КПКВК 2751800 у 2011–2013 роках, КПКВК 2751870 у 2011 році (зокрема службової недбалості у діях посадових осіб Мінрегіонбуду, МКІП та Заповідника) повідомити Офіс Генерального прокурора та Національну поліцію України шляхом надсилання Звіту про результати аналізу і рішення Рахункової палати, копій актів, складених за результатами аналізу управління об'єктами державної власності в Заповіднику та МКІП.

Член Рахункової палати

Андрій ДІДИК

**Вигляд перебудованих/побудованих чоловічим монастирем пам'яток
архітектури національного та місцевого значення Заповідника**

Об'єкт 1. Проведено перебудову та пристосування під трапезну: між колонами встановлено скляні блоки та виконано у **2015–2016 рр.** прибудову з металопластикових конструкцій зі східного фасаду будівлі **корпусу № 61 «Галерея біля церкви Різдва»** (пам'ятка архітектури національного значення, охоронний № 260088/23).



Вигляд до перебудови



Здійснена прибудова до східного фасаду
(з металопластику)

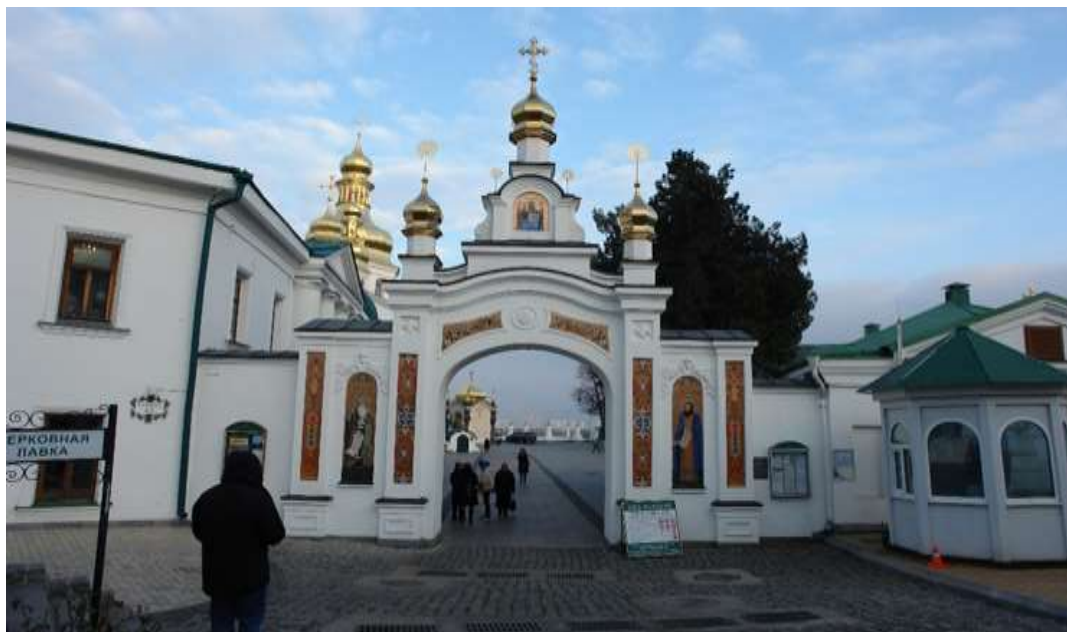


Сучасний вигляд

Об'єкт 2. У 2016–2017 роках без погодження проектної документації та дозволу органу охорони культурної спадщини перебудовано **корпус 64-б «Брама на території Ближніх печер»** (пам'ятка архітектури місцевого значення, охоронний № 893/60-Кв).



Зовнішній вигляд до перебудови



Сучасний вигляд

Об'єкт 3. Перебудова корпусу № 72а «Вхід до Галереї від Ближніх до Дальніх печер» (пам'ятка архітектури місцевого значення, охоронний № 893/60-Кв) розпочата у 2015 році, в результаті без погодження з органом охорони культурної спадщини та балансоутримувачем змінено конфігурацію даху (купола), збільшено кількість куполів порівняно з попереднім виглядом.



Зовнішній вигляд до перебудови



Сучасний вигляд

Об'єкт 4. Перебудова корпусу № 93а «Брама північна» (пам'ятка архітектури місцевого значення, охоронний № 893/76-Кв) розпочата у 2014 і завершена у 2015 році.



Архівне фото



Сучасний вигляд

**Зведена відомість щодо технічного обстеження будівель і споруд Заповідника,
які перебували у безоплатній оренді чоловічого монастиря за Договором 2**

I. Будівлі та споруди, які перебували у безоплатному користуванні чоловічого монастиря за Договором 2 відповідно до розпорядження Кабінету Міністрів України від 11.07.2013 № 519-р "Питання передачі в безоплатне користування православної церкви будівель і споруд"

Інвентарний номер основного засобу	Номер корпусу	Назва основного засобу згідно з даними бухгалтерського обліку по субрахунку 1013	Належить до пам'яток/не належить до пам'яток	Загальна площа, кв. м	Дата акта технічного обстеження	Інформація щодо стану приміщень відповідно до актів технічного стану, складених комісією Заповідника згідно з наказом від 21.12.2012 № 1566	Рік проведення реставрації за інформацією, наявною в актах обстеження	Дата звільнення чоловічим монастирем об'єктів, які опечатані станом на 14.07.2023
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1013110038	108 корпус	Туалет № 1	ні	168,4	27.03.2023	Загальний стан задовільний		
1013110039	109 корпус	Туалет № 2	ні	170,2	12.04.2023	Загальний стан задовільний. Фасад споруди являє собою підбірну стіну, оздоблену бутовим каменем		
1013110034	б/н	Склеп Васильчикових	пам'ятка	0,001	13.03.2023	Загальний стан задовільний, споруда перебуває у користуванні чоловічого монастиря		
1013100036	36	Здвиженська церква	пам'ятка	201,5	14.03.2023	Загальний стан задовільний, переукладалась через аварії на тепломережах, поточні ремонтні виконуються щороку навесні	2013-2014	
1013110004	37	Галерея на Ближніх печерах	пам'ятка	308,3	27.03.2023	Загальний стан незадовільний. Конструкції галереї мають пошкоджений вигляд, заміна даху, підлоги, прибудовано цегляну споруду 2 м х 9 м	2007-2008	21.04.2023
1013100037	38	Дзвіниця на Ближніх печерах	пам'ятка	15,088	27.03.2023	Загальний стан задовільний, немає технічного паспорта пам'ятки, у 2021 р. Заповідником знятий на реставрацію великий дзвін Івана Мазепи	2021	21.04.2023
1013100038	39	Крамниця для продажу ікон і книжок	пам'ятка	455,0	27.03.2023	Загальний стан задовільний, виконано поточний ремонт інтер'єру	2018	21.04.2023
1013110049	41	Вхід до Ближніх печер	пам'ятка	338,5	15.03.2023	Стан задовільний, виконано ремонтні роботи, прибудовано нові цегляні об'єми, зафіксовано вертикальні тріщини, відокремлення східної прибудови	2007-2009	
1013100039	42	Корпус 42	пам'ятка	573,9	10.04.2023	Загальний стан задовільний. Ремонтні роботи з пристосування пам'ятки для потреб чоловічого монастиря	2000-2002	
1013100040	43	Келії братські	пам'ятка	527,4	08.04.2023	Загальний стан задовільний. Поточні ремонтні роботи виконані востаннє - у 2022 році	2022	
1013110048	44	Братський корпус на Ближніх печерах (корпус № 44)	пам'ятка	565,4	10.04.2023	Стан задовільний, технічний паспорт 2018 року не містить плану підземної споруди	2007-2008	21.04.2023
1013100042	45	Келії Братські на Ближніх печерах	пам'ятка	1062,2	10.04.2023	Загальний стан задовільний, на момент огляду швейний цех вивільняв приміщення		

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1013100043	46	Келії братські	пам'ятка	134,8	30.03.2023	Загальний стан задовільний, зафіксовано тріщини на фасадах	2007-2009	
1013100045	47	Каплиця над артезіанською свердловиною	пам'ятка	129,1	30.03.2023	Загальний стан задовільний, останній ремонт - у 2016 році (фасади, покриття даху)	2016	
1013100046	48а	Трапезна церква на Близьких печерах (корпус № 48а)	ні	583,3	30.03.2023	Загальний стан задовільний, у 2017 році проведено поточний ремонт в інтер'єрі церкви	2017	
1013100048	49	Корпус 49	пам'ятка	391,191		Акта немає		
1013100049	50	Господарський будинок на Дальніх печерах (корпус № 50)	пам'ятка	407,0	29.03.2023	Загальний стан задовільний, зафіксовано тріщини над гранітним цоколем, осипання побілки	2014	
1013100050	51	Корпус схимницький на Дальніх печерах	пам'ятка	403,5	10.04.2023	Пам'ятка використовується як їдальня для ченців, стан задовільний, технічний паспорт 2016 року (не в повному обсязі), у 2011 р. виконано поточний ремонт	2011	
1013100051	52	Келії братські на Дальніх печерах	пам'ятка	415,3	11.04.2023	Загальний стан задовільний, прибудовано тимчасову споруду - накриття	2022	
1013100052	53	Келії братські на Дальніх печерах	пам'ятка	911,3	13.04.2023	Стан задовільний, використовується для потреб монастиря (келії та їдальня)	1999-2000	
1013100053	54	Дім гостинний та контора	пам'ятка	1684,9	04.04.2023	Загальний стан задовільний, використовується чоловічим монастирем з 2000 року як готель для прочан		
1013100054	55	Келії Гостинного двору (корпус № 55)	пам'ятка	1068	24.04.2023	Загальний стан задовільний, 2007-2009 роки – ремонтні роботи, корпус використовується як гуртожиток для студентів Київської духовної академії	2007-2009	
1013100055	56	Корпус № 56	пам'ятка	1236,7	05.04.2023	Загальний стан задовільний, під час обстеження комісією не допущено до приміщень першого і другого поверху	2021	
1013100056	57	Келії гостинного двору (корпус № 57)	пам'ятка	1765,4	10.04.2023	Стан задовільний, будівля цегляна, корпус відновлено у 2012-2016 роках	2012-2016	
1013100057	58	Келії Гостинного двору	пам'ятка	1316,1	29.03.2023	Загальний стан задовільний, поточні ремонти фасадів виконувалися щороку навесні	2007-2011	
1013100058	59	Церква Різдва	пам'ятка	180,6	30.03.2023	Загальний стан задовільний, у 2021 р. здійснено відновлення закладеного раніше автентичного дверного прорізу на прибудові	2021	
1013100059	60	Будинок господарський	пам'ятка	1892,7	24.04.2023	Загальний стан задовільний, поточний ремонт виконується раз на два роки навесні, зафіксовані тріщини на фасадах	2017	
1013110007	61	Галерея біля Церкви Різдва	пам'ятка	154,4	02.04.2023	Стан задовільний, стіни та стеля мають тріщини, пам'ятка використовується як заклад громадського харчування.	2016	
1013100060	62	Дзвіниця на Дальніх печерах	пам'ятка	110,1	30.03.2023	Стан задовільний, перебуває у користуванні чоловічого монастиря, тріщини під вікнами		
1013100061	63	Келії Гостинного двору	пам'ятка	567,9	24.04.2023	Загальний стан основного об'єкта задовільний, підвал у незадовільному стані	2022	
1013100062	64	Завод свічковий	пам'ятка	938,9	24.04.2023	Загальний стан основного об'єкта задовільний, частково є тріщини на фасаді	2004-2007	
1013110009	66	Галерея на Дальніх печерах	пам'ятка	164,0	16.03.2023	Загальний стан задовільний, поточний ремонт проводиться щороку навесні		

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1013100064	67	Зачатівська церква на Дальніх печерах	пам'ятка	251,1	16.03.2023	Загальний стан задовільний, у 2008-2010 роках чоловічим монастирем виконано ремонтно-реставраційні роботи в інтер'єрах	2010	
1013100065	68	Лікарня гостинного двору з церквою Богородиці "Всіх скорботних радість"	пам'ятка	1897,3	05.04.2023	Загальний стан задовільний, технічний паспорт 2017 року не містить плану цокольного поверху	у 2021, після пожежі, – ремонт елементів даху	11.07.2023
1013100066	69	Келії Гостинного двору	пам'ятка	514,7	10.04.2023	Загальний стан задовільний, в інтер'єрах частково незадовільний	2004 – 2007 перепланування приміщень для потреб монастиря	06.07.2023
1013100067	70	Сучасний будинок	ні	299,938		Акта немає		06.07.2023
1013110011	72	Галерея від Ближніх печер до Дальніх	пам'ятка	97,888	01.04.2023	Стан задовільний, однак є ділянки в незадовільному стані, заощення з південно-західної сторони	2016	
1013110012	73	Вхід до Дальніх та Варязьких печер	пам'ятка	307,3	16.03.2023	Загальний стан задовільний, виконані ремонтні роботи для стійкості споруд шляхом влаштування металевих каркасів, проведено гідроізоляцію фундаменту, влаштовано мансардний поверх, замінено конструкції даху	2013-2015	
1013110013	74	Ротонда підпірної стіни Дебоскета	пам'ятка	29,5	04.04.2023	Загальний стан задовільний, виконано ремонт в інтер'єрах	2021	
1013110016	77	Стіна Дебоскета підпірна	пам'ятка	15,527	31.03.2023	Загальний стан задовільний, проведено ремонтні роботи, стіну скріплено анкерами, замінено штукатурку	2014-2015	
1013100070	78	Каплиця на могилі генерал-губернатора О.П.Безака	пам'ятка	7,3	28.03.2023	Загальний стан задовільний, проведено підсилення фундаменту	2007-2009	
1013110022	90	Ближні печери	пам'ятка	521,1	13.03.2023	Загальний стан задовільний, поточні ремонтні роботи виконуються щороку навесні	2018-2019	
1013110023	91	Дальні печери	пам'ятка	460	16.03.2023	Загальний стан задовільний, поточні ремонти фасадів виконуються щороку навесні		
1013110025	93	Оборонна стіна навколо Дальніх і Ближніх печер	пам'ятка	536,861	02.04.2023	Загальний стан задовільний, однак є ділянки в незадовільному і аварійному стані	нові ремонти не здійснювалися	
1013110028	96	Ківорій водосвятний на Дальніх печерах	пам'ятка	0,552	30.03.2023	Загальний стан задовільний, проведено роботи з фарбування металевих конструкцій ківорія	2010-2016	
1013110029	97	Ротонда біля Ближніх печер	пам'ятка	21,5	30.03.2023	Загальний стан задовільний, покриття даху	1995-1997	
1013100080	71	Келії Гостинного двору	пам'ятка	375,5	30.03.2023	Загальний стан задовільний, до технічного паспорта не включено прибудови до східного фасаду, використовується чоловічим монастирем як церква-кramниця та склад-магазин. Прибудова зі східного фасаду використовується як церковна kramниця	у 2016 впритул фасаду встановлено тимчасову металеву прибудову	06.07.2023

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1013100069	71A	Сторожка Гостинного двору	пам'ятка	35,2	13.04.2023	Загальний стан задовільний, об'єкт перебував у користуванні чоловічого монастиря, оглядом зафіксовано наявність стабільних конструктивних тріщин у стінах, локальну деструкцію мурування цоколю	ремонти не здійснювалися	
1013100089	72A	Вхід до галереї від Близьких до Дальніх печер	пам'ятка	17	03.04.2023	Стан задовільний, на замовлення чоловічого монастиря проведено укріплення фундаментів по кутах споруди, ремонт фасадів, реконструкцію даху	2015-2016	
1013100087	37A	Вхід до галереї Близьких печер	пам'ятка	21,5	27.03.2023	Стан частково незадовільний. У 2018 році здійснено ремонт опорядження колони, пам'ятка потребує поточних ремонтних робіт в інтер'єрі	2018	21.04.2023
1013110006	44A	Огорожа монастирського саду	пам'ятка	19,734	27.03.2023	Загальний стан задовільний, ремонт проводився, перебудовано стовпчики, поновлено покриття, зафіксовано утворення вертикальних наскрізних тріщин	2011-2012	
1013100044	46A	Сторожка	пам'ятка	16,4	09.04.2023	Загальний стан задовільний, використовується як крамниця	2007-2008	
1013100047	48	Корпус № 48	пам'ятка	89,0	14.03.2023	Загальний стан задовільний, ремонт проведено у 2012–2014 роках	2012-2014	
1013110008	64Б	Брама на території Близьких печер	пам'ятка	1,828	27.03.2023	Загальний стан задовільний, неодноразово перебудовувалась, останні ремонтні роботи – 2015 рік, у 2018 році у нішах виконано мозаїчні панно на релігійну тематику	2018	
1013100088	66A	Вхід до галереї Дальніх печер	пам'ятка	172,6	16.03.2023	Загальний стан задовільний, у 2019–2022 роках проведено поточні ремонтні роботи з приведення І поверху пам'ятки до первісного стану, влаштовано підвісну стелю, замінено вікна, на підлогу покладено керамічну плитку	2022	
1013110010	71Б	Брама Західна	пам'ятка	5,896	02.04.2023	Стан задовільний, демонтаж арочної перемички центральної брами	2019 відновлено	
1013110047	71В	Брама та огорожа на в'їзді до Нижньої лаври (корпус № 71В)	пам'ятка	5,5	10.04.2023	Стан задовільний	2007	
1013100090	74A	Ротонда підпірної стіни Дебоскета із входом до галереї	пам'ятка	22,9	04.04.2023	Загальний стан задовільний, незначні тріщини	1995-1997	
1013100092	77Б	Сходи підпірної стіни Дебоскета	пам'ятка	1	31.03.2023	Загальний стан задовільний, ремонт сходів	2021	
1013100095	93A	Брама північна	пам'ятка	0,001	30.03.2023	Стан задовільний, неодноразово здійснено перебудову	2014-2015	
1013110026	93Б	Огорожа від стіни Дебоскета до оборонної стіни	ні	0,566		Загальний стан задовільний		
1013100081	98Б	Трансформаторна підстанція	ні	53	13.04.2023	Загальний стан задовільний		
1013100091	77A	Огорожа підпірної стіни Дебоскета	пам'ятка	1	31.03.2023	Загальний стан задовільний, побілка та фарбування металевої огорожі	2014-2015	

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1013100104	75	Каплиця Св. Антонія (корпус № 75)	ні	10,3	01.04.2023	Загальний стан задовільний, у 2001 році колодязь знесено у зв'язку з влаштуванням на цьому місці артезіанської свердловини, того ж року над нею споруджено цегляну каплицю на честь Святого Антонія	2001	
1013100106	76	Каплиця Св. Феодосія (корпус № 76)	ні	6,8	03.04.2023	Загальний стан задовільний	2001	
1013100107	99 і 99А	Келії (корпуси №№ 99, 99а)	ні	234,5	28.03.2023	Загальний стан задовільний	2002	
1013100108	64А	Господарська будівля Гостинного двору (корпус № 64а)	ні	981,2	12.04.2023	Загальний стан задовільний, у технічному паспорті 2018 року не відображено одноповерхових прибудов на південно-західному фасаді, у 2019–2020 роках чоловічим монастирем до південно-західного фасаду прибудовано два здвоєні одноповерхові об'єкти	2018	
1013100109	98	Келії Гостинного двору (корпус № 98)	ні	503,1	13.04.2023	Загальний стан задовільний.	2003-2004	
1013100129	б/н	Автоклавна 1950	ні	2,739		Акта немає, будівлю знесено		
1013100133	113	Водонапірна вежа	пам'ятка	115,2	12.04.2023	Загальний стан задовільний	2010	
1013100136	б/н	Доріжка асфальтна 1950	ні	35,859	12.04.2023	Загальний стан задовільний, переукладалась через аварії на тепломережах	2021	
10131000132	б/н	Котельня 1950	ні	297,684		Акта немає, будівлю знесено		
1013100128	112	Книжковий склад	пам'ятка	492,25	12.04.2023	Загальний стан незадовільний, однак є ділянки в аварійному стані, на сьогодні не використовується, після пожежі 14.01.2019 законсервована	2019	21.04.2023
1013100130	111	Лікарня з церквою (корпус № 111)	пам'ятка	3092	29.03.2023	Загальний стан незадовільний, за винятком інтер'єрів церкви та фасаду, проводилися ремонтні роботи на час обстеження	2015	
1013100131	б/н	Матеріальний склад 1950 р.	ні	3,929	13.04.2023	Загальний стан задовільний	2013	
1013100135	111 А	Цегляна огорожа лікарні з ґратами	пам'ятка	39,314	11.04.2023	Загальний стан задовільний	2016	
1013100134	б/н	Підвал, 1914 р.	ні	8,173	11.04.2023	Загальний стан задовільний, використовується рестораном "Купол" як склад і кухня, технічного паспорта на споруду немає		
1013100102	б/н	Гранітне замощення території Близньопечерної площі	ні	2249	03.04.2023	Загальний стан задовільний, мощення гранітними плитами		
1013100137	б/н	Ворота 1950	ні	2,073		Акта немає		
		Загальна площа приміщень та споруд, які перебували у безоплатному користуванні		32712,32		Площа 10 приміщень, які станом на 14.07.2023 повністю повернено Заповіднику та входять до яких опечатано комісіями	4945,0	звільнено 15 відс. загальних площ, що перебували у використанні
II. Щодо будівлі, переданої згідно з рішенням Київської міської ради від 29.04.2004 № 223/1433 "Про надання згоди Національному Києво-Печерському історико-культурному заповіднику на передачу майна в безоплатне користування (позичку) Свято-Успенській Києво-Печерській Лаврі (чоловічому монастирю) Української православної церкви"								
1013100034	корпус 34	Лазня братська	пам'ятка	399,6	05.04.2023	Загальний стан задовільний, зафіксовано тріщини		